

กรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่
อำเภอเมืองปาน ปี ๒๕๖๙

สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองปาน
จังหวัดลำปาง

คำนำ

สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง จัดทำกรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่ อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์ เพื่อใช้เป็นกรอบในการกำหนดทิศทางการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพและทรัพยากรอำเภอ/ตำบล และเป็นกรอบในการจัดทำโครงการและงบประมาณ ประจำปีเสนอขอรับการสนับสนุนจากแหล่งงบประมาณต่าง ๆ โดยใช้กลไกของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบล (ศบกต.) และเสนอแผนพัฒนาการเกษตร ระดับตำบล บูรณาการร่วมกับแผนพัฒนาท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อจัดทำโครงการเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนงานในพื้นที่

ผู้จัดทำขอขอบพระคุณองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ให้ข้อมูลและร่วมมือเป็นอย่างดี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ส่วนราชการ และหน่วยงานต่าง ๆ ในการนำข้อมูลจากแผนฯ ไปใช้ประโยชน์ในการประกอบการดำเนินงานของหน่วยงาน/ภาคประชาชน ต่อไป

สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองปาน

กุมภาพันธ์ ๒๕๖๙

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
สารบัญตาราง	ง
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ ๑ ข้อมูลสภาพทั่วไป	๑
<u>ข้อมูลด้านกายภาพ</u>	
๑. ที่ตั้ง อาณาเขต ขอบเขตการปกครอง	๑
๑.๑ ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่	๑
๑.๒ อาณาเขตติดต่อ	๑
๑.๓ การแบ่งเขตการปกครอง	๒
๒. ลักษณะภูมิประเทศ	๓
๒.๑ สภาพพื้นที่ภูเขา ป่าไม้ ที่ราบสูง ที่ราบลุ่ม	๓
๒.๒ สภาพพื้นที่ ความลาดชัน	๔
๒.๓ กลุ่มชุดดิน	๔
๓. สภาพภูมิอากาศ	๕
๓.๑ ฤดูกาล	๕
๓.๒ ปริมาณน้ำฝนและอุณหภูมิ	๕
๔. เส้นทางคมนาคม	๕
๔.๑ เส้นทางคมนาคมระหว่างตำบล	๕
๔.๒ ถนนหลวงเชื่อมต่อระหว่างจังหวัดและอำเภอ	๖
๕. แหล่งน้ำและระบบชลประทาน	๖
๕.๑ แหล่งน้ำธรรมชาติ	๖
๕.๒ แหล่งน้ำที่สร้างขึ้นที่สำคัญ	๖
๖. การใช้ประโยชน์ที่ดิน	๗
<u>ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ</u>	
๑. ข้อมูลสินค้าเกษตรที่สำคัญ	๘
๒. สินค้าเอกลักษณ์ประจำถิ่น/สินค้า GI	๘
<u>ข้อมูลด้านสังคม</u>	
๑. ข้อมูลเกษตรกร/องค์กรเกษตรกร	
๑.๑ เกษตรกร	๘
๑.๒ องค์กรและสถาบันเกษตรกร	๑๒

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๒ การวิเคราะห์สถานการณ์การเกษตรอำเภอแจ้ห่ม	๑๙
๑ ข้อมูลประกอบการวิเคราะห์พื้นที่ของอำเภอ	๑๙
๑.๑ แหล่งน้ำหลัก	๑๙
๑.๒ พื้นที่เหมาะสม/ไม่เหมาะสม	๑๙
๑.๓ สถานการณ์ใช้เทคโนโลยีการผลิต	๒๐
๑.๔ ปฏิทินการเพาะปลูก	๒๒
๑.๕ ต้นทุนการผลิต	๒๒
๑.๖ สถานการณ์การตลาด/วิธีการตลาด	๒๓
๑.๗ เกษตรกรและองค์กรเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับสินค้าในพื้นที่	๒๔
๒ การวิเคราะห์ Supply chain	๒๕
บทที่ ๓ บทสรุปโครงการ/กิจกรรมตามกรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่	๒๘
๑. แบบสรุปโครงการแบบย่อ (Project Brief) ของทุกโครงการ	๒๘
๒. สรุปโครงการ/กิจกรรมตามกรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่	๓๐
บรรณานุกรม	๓๑

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๑	แสดงเขตการปกครอง	๒
๒	แสดงสรุปเขตการปกครอง	๒
๓	แสดงพื้นที่ป่าไม้	๓
๔	แสดงข้อมูลฤดูกาล	๕
๕	แสดงข้อมูลปริมาณน้ำฝน และอุณหภูมิเฉลี่ย ๕ ปี	๕
๖	แสดงข้อมูลสระเก็บน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	๗
๗	แสดงข้อมูลบ่อบาดาล	๗
๘	แสดงข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดิน	๗
๙	แสดงข้อมูลด้านพืช	๘
๑๐	แสดงข้อมูลด้านปศุสัตว์	๙
๑๑	แสดงข้อมูลด้านประมง	๙
๑๒	แสดงจำนวนครัวเรือน และประชากร	๙
๑๓	แสดงจำนวนหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามอายุ	๑๐
๑๔	แสดงจำนวนลักษณะการประกอบอาชีพ	๑๐
๑๕	แสดงจำนวนลักษณะการถือครองที่ดิน	๑๐
๑๖	แสดงจำนวนประเภทเอกสารสิทธิ์	๑๐
๑๗	แสดงจำนวนและสมาชิกสถาบันเกษตรกร	๑๒
๑๘	แสดงจำนวนผลิตภัณฑ์ที่ลงทะเบียน OTOP จำแนกตามผลิตภัณฑ์	๑๒
๑๙	แสดงข้อมูลกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	๑๒
๒๐	แสดงข้อมูลกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มยุวเกษตรกร และกลุ่มส่งเสริมอาชีพ	๑๕
๒๑	แสดงจำนวนแหล่ง/ศูนย์เรียนรู้และบริการด้านการเกษตร	๑๖
๒๒	แสดงจำนวนอาสาสมัครเกษตร	๑๖
๒๓	แสดงข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน	๑๗
๒๔	แสดงข้อมูลศูนย์หลักและศูนย์เครือข่ายของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร	๑๗

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๒๕	แสดงข้อมูลกลุ่มแปลงใหญ่	๑๘
๒๖	แสดงครัวเรือนเกษตรกร พื้นที่ปลูก และผลผลิตกาแฟ	๑๙
๒๗	แสดงต้นทุนการผลิต	๒๒
๒๘	แสดงเกษตรต้นแบบของสินค้าในพื้นที่	๒๔
๒๙	แสดงการวิเคราะห์ Supply chain ของสินค้า กาแฟ อำเภอเมืองปาน	๒๔
๓๐	แสดงแบบสรุปโครงการแบบย่อ (Project Brief)	๒๕
๓๑	แสดงสรุปโครงการ/กิจกรรมตามกรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่	๒๘

ภาพที่	สารบัญภาพ	หน้า
๑	แผนที่แสดงอาณาเขตติดต่ออำเภอ	๑
๒	แผนที่แสดงพื้นที่ป่าไม้อำเภอ	๓
๓	แผนที่แสดงความลาดชันอำเภอ	๔
๔	แผนที่แสดงกลุ่มชุดดินอำเภอ	๔
๕	แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินอำเภอ	๘
๖	แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกกาแฟ (พื้นที่ปลูกจริง)	๑๙
๗	แสดงปฏิทินการเพาะปลูก	๒๒

บทที่ ๑

ข้อมูลสภาพทั่วไป

ข้อมูลด้วยกายภาพ

๑. ที่ตั้ง อาณาเขต ขอบเขตการปกครอง

๑.๑ ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่

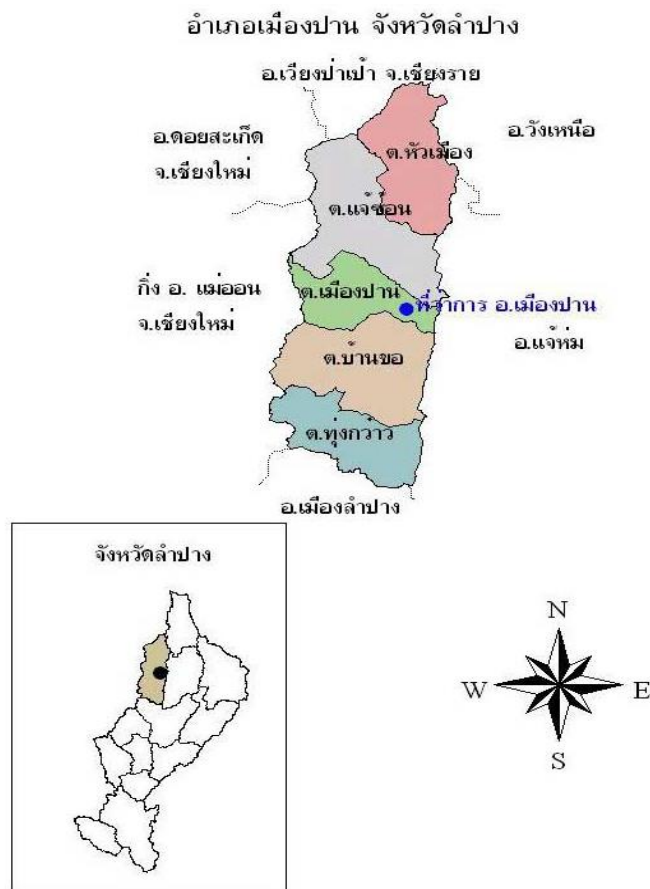
อำเภอเมืองปาน ตั้งอยู่ หมู่ที่ ๔ ตำบลเมืองปาน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง พิกัด X : ๕๕๒๔๙๕ Y : ๒๐๗๕๔๗๑ มีพื้นที่ทั้งหมด ๘๖๕.๑๐๓ ตารางกิโลเมตร หรือมีพื้นที่ประมาณ ๗๒๙,๔๓๘.๑๙ ไร่ เป็นอำเภอที่ ๑๓ ของจังหวัดลำปาง โดยตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดลำปาง ระยะทางห่างจากจังหวัดลำปาง ๖๓ กิโลเมตร

๑.๒ อาณาเขตติดต่อ

อำเภอเมืองปาน มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอและจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง
- ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอวังเหนือ และอำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอดอยสะเก็ด และอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

แผนที่แสดงขอบเขตอำเภอเมืองปาน
จังหวัดลำปาง

ภาพที่ ๑ แผนที่แสดงอาณาเขตติดต่ออำเภอ

๑.๓ การแบ่งเขตการปกครอง

การบริหารราชการ แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ได้แก่

- การบริหารราชการส่วนภูมิภาค แบ่งเขตปกครองออกเป็น ๑ อำเภอ แบ่งเป็น จำนวน ๒ เทศบาล ๓ อบต. ๕ ตำบล ๕๙ หมู่บ้าน

- การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น แบ่งเขตการปกครองออกเป็น เทศบาลตำบล จำนวน ๒ แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน ๓ แห่ง

ตารางที่ ๑ แสดงเขตการปกครอง

ตำบล หมู่ที่	ตำบลเมืองปาน	ตำบลบ้านขอ	ตำบลทุ่งกว๋าว	ตำบลแจ้ซ้อน	ตำบลหัวเมือง
๑	บ้านทุ่งโป่ง	บ้านทุ่งล้าน	บ้านถ้ำ	บ้านแม่แจ่ม	บ้านขาม
๒	บ้านดอนแก้ว	บ้านทุ่งสะแก	บ้านทุ่งช่วง	บ้านศรีดอนมูล	บ้านกล้วย
๓	บ้านน้ำจำ	บ้านป่าเหว	บ้านทุ่งแพ่น	บ้านดินดำ	บ้านต้นจูน
๔	บ้านแพะ	บ้านขอใต้	บ้านบ้านจ้ง	บ้านทุ่ง	บ้านไร่
๕	บ้านปางอ้าย	บ้านหนอง	บ้านทุ่งกว๋าว	บ้านหลวง	บ้านหัวเมือง
๖	บ้านดอนไชย	บ้านแม่กองปิน	บ้านทุ่งปง	บ้านสบลี	บ้านทุ่งยาง
๗	บ้านสบปาน	บ้านปางตะ	บ้านปลายนา	บ้านป่าเหมี้ยง	บ้านท่าเตื่อ
๘	บ้านน้ำโจ้	บ้านม่วง	บ้านทุ่งจี้	บ้านใหม่พัฒนา	บ้านแม่ต๋อม
๙	บ้านหลวงเมืองปาน	บ้านขอเหนือ	บ้านเฮี้ย	บ้านช่วงกอม	บ้านไร่เหนือ
๑๐		บ้านทุ่งแล้ง	บ้านหัวทุ่ง	บ้านปางต้นหนูน	
๑๑		บ้านทุ่งบอม	บ้านป่าเวียง	บ้านแจ้ซ้อนเหนือ	
๑๒		บ้านกลาง	บ้านแพะใหม่	บ้านแจ้ซ้อน	
๑๓		บ้านวังฆ้อง	บ้านหลวง	บ้านปางม่วง	
๑๔			บ้านทุ่งจี้ศรีเจริญ	บ้านใหม่สันติสุข	

ที่มา : ที่ว่าการอำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง, พ.ศ. ๒๕๖๙

ตารางที่ ๒ แสดงสรุปเขตการปกครอง

ตำบล	เนื้อที่ทั้งหมด (ไร่)	อบต	เทศบาลตำบล	จำนวน หมู่บ้าน	จำนวนบ้าน (ครัวเรือน)
เมืองปาน	๘๒,๘๐๖.๑๕	-	๑	๙	๒,๑๙๘
บ้านขอ	๑๕๑,๓๙๓.๓๒	-	๑	๑๓	๒,๘๕๒
ทุ่งกว๋าว	๑๐๔,๘๓๓.๑๑	๑	-	๑๔	๓,๐๔๒
แจ้ซ้อน	๑๕๓,๖๒๕.๙๙	๑	-	๑๔	๓,๑๔๘
หัวเมือง	๑๑๗,๐๙๑.๒๖	๑	-	๙	๑,๔๒๔
รวม	๖๐๙,๗๔๙.๒๖	๓	๒	๕๙	๑๒,๕๔๐

ที่มา : ที่ว่าการอำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง, พ.ศ. ๒๕๖๙

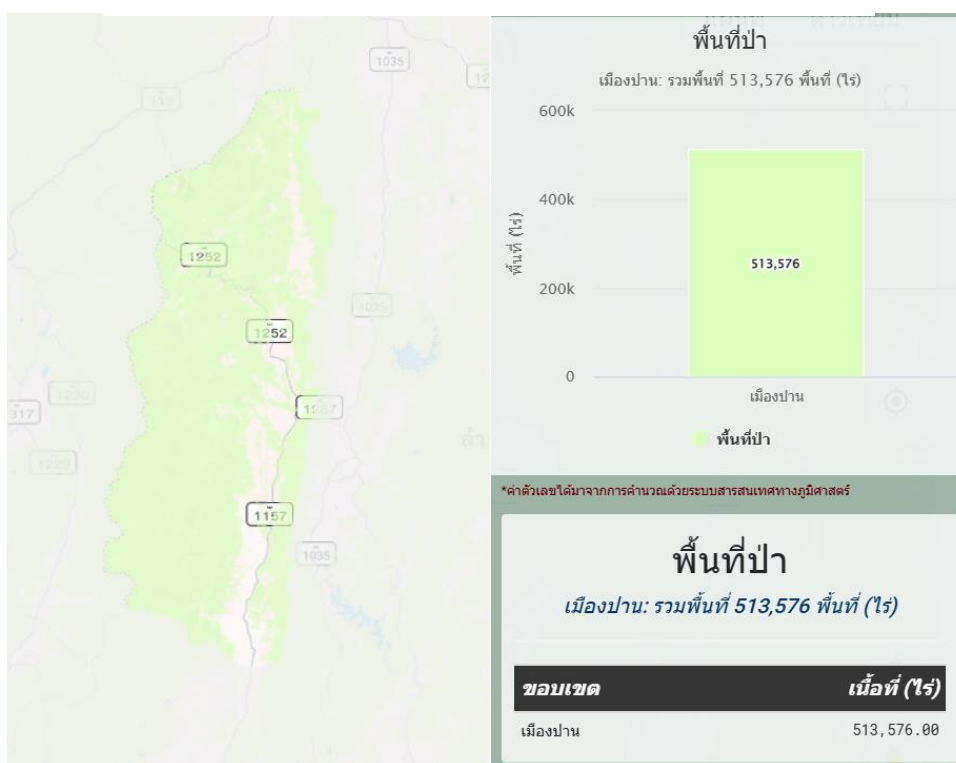
๒. ลักษณะภูมิประเทศ

๒.๑ สภาพพื้นที่ภูเขา ป่าไม้ ที่ราบสูง ที่ราบลุ่ม

อำเภอเมืองปาน มีสภาพพื้นที่เป็นเทือกเขาสลับซับซ้อน เป็นส่วนหนึ่งของสันเขาผีปันน้ำ ตะวันตก ทอดตัวตามแนวทิศเหนือสู่ทิศตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นเขตแบ่งระหว่างจังหวัดลำปางกับจังหวัดเชียงใหม่ มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางตั้งแต่ ๓๐๐ - ๒,๐๓๑ เมตร มียอดเขาสูงที่สุดคือ ดอยลังกา

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาและที่ราบสูง มีลักษณะความลาดชันสลับกับพื้นที่ราบลุ่ม เหมาะแก่การทำ เกษตรและเลี้ยงสัตว์ โดยทั่วไปเป็นพื้นที่ราบเชิงเขา ลาดชันสลับกับหุบเขา และบางพื้นที่จัดเป็นที่ราบลุ่มริมน้ำที่มีความลาดชันน้อยประมาณ ๑ - ๕%

แผนที่แสดงพื้นที่ป่าไม้อำเภอเมืองปาน

ภาพที่ ๒ แผนที่แสดงพื้นที่ป่าไม้อำเภอเมืองปาน

(ที่มา : <https://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ. ๒๕๖๙)

ตารางที่ ๓ แสดงพื้นที่ป่าไม้

ตำบล	พื้นที่ทั้งหมด	พื้นที่ป่าไม้ (ไร่)	คิดเป็นร้อยละ
เมืองปาน	๘๒,๘๐๖.๑๕	๗๓,๓๒๖.๔๐	๘๘.๕๕
บ้านขอ	๑๕๑,๓๙๓.๓๒	๑๒๔,๐๘๓.๐๐	๘๑.๙๖
ทุ่งกว้าว	๑๐๔,๘๓๓.๑๑	๘๒,๖๒๓.๘๐	๗๘.๘๑
แจ้ซ้อน	๑๕๓,๖๒๕.๙๙	๑๓๓,๖๘๕.๐๐	๘๗.๐๒
หัวเมือง	๑๑๗,๐๙๑.๒๖	๙๙,๘๕๗.๘๐	๘๕.๒๘
รวม	๖๐๙,๗๔๙.๒๖	๕๑๓,๕๗๖.๐๐	๘๔.๓๒

(ที่มา : <https://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ. ๒๕๖๙)

๓. ลักษณะภูมิอากาศ

๓.๑ ฤดูกาล

ลักษณะภูมิอากาศแบบร้อนชื้นสลับแล้ง จะมีฝนตกชุกในช่วงต้นเดือนกันยายน และจะมีระยะฝนทิ้งช่วงระหว่างต้นเดือนมิถุนายนถึงกลางเดือนกรกฎาคม ระหว่างเดือนพฤศจิกายน - กุมภาพันธ์ เป็นช่วงที่อากาศเย็นสบาย อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย ๒๒ องศาเซลเซียส ระหว่างเดือนมีนาคม - เมษายน ซึ่งจะเป็นช่วงที่อากาศค่อนข้างจะร้อน อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย ๓๓ องศาเซลเซียส และอุณหภูมิเฉลี่ยทั้งปี ๒๖ องศาเซลเซียส

โดยสามารถสรุปได้ดังนี้ ดังนี้

- ฤดูร้อน ระหว่างเดือนมีนาคม - เดือนเมษายน อากาศร้อนจัดเดือนเมษายน
- ฤดูฝน ระหว่างเดือนพฤษภาคม - เดือนตุลาคม จะมีฝนตกชุกเดือนกันยายน
- ฤดูหนาว ระหว่างเดือนพฤศจิกายน - เดือนกุมภาพันธ์ อากาศหนาวจัดเดือนมกราคม

ตารางที่ ๔ แสดงข้อมูลฤดูกาล

ฤดูกาล	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ฤดูร้อน												
ฤดูฝน												
ฤดูหนาว												

๓.๒ ปริมาณน้ำฝนและอุณหภูมิ

อำเภอเมืองปาน จะมีฤดูฝนระหว่างเดือนพฤษภาคม - เดือนตุลาคม เป็นช่วงเพาะปลูกพืชของเกษตรกร ซึ่งเกษตรกรในพื้นที่อำเภอเมืองปาน จะอาศัยน้ำฝนเป็นหลักในการทำการเกษตร

ตารางที่ ๕ แสดงข้อมูลปริมาณน้ำฝน และอุณหภูมิเฉลี่ย ๕ ปี

ปี	ปริมาณน้ำฝนรวมทั้งปี (มม.)	ปริมาณฝนเฉลี่ย (มม.)	จำนวนวันฝนตก (วัน)	เดือนที่ฝนสูงสุด	อุณหภูมิ (องศาเซลเซียส)		
					สูงสุด	ต่ำสุด	เฉลี่ยทั้งปี
๒๕๖๔	๑,๑๑๒.๑๐	๓๖.๔๘	๑๒๐	กันยายน	๔๑.๓	๗.๐	๒๔.๒
๒๕๖๕	๑,๒๖๔.๔๐	๔๑.๔๐	๑๓๕	กันยายน	๔๑.๘	๑๒.๗	๒๗.๓
๒๕๖๖	๑,๒๔๑.๔๐	๔๐.๗๑	๑๒๘	กันยายน	๔๓.๔	๑๒.๔	๒๗.๙
๒๕๖๗	๑,๑๖๘.๐๐	๓๘.๒๐	๑๒๒	กันยายน	๔๔.๐	๑๒.๘	๓๔.๘
๒๕๖๘	๑,๒๐๘.๒๐	๓๙.๖๐	๑๓๑	กันยายน	๔๑.๑	๐.๐	๒๐.๖

ที่มา : ส่วนสารสนเทศอุตุนิยมวิทยา ศูนย์อุตุนิยมวิทยาภาคเหนือ, พ.ศ. ๒๕๖๙

๔. เส้นทางคมนาคม

๔.๑ เส้นทางคมนาคมระหว่างตำบล

อำเภอเมืองปาน มีการเดินทางระหว่างตำบลและหมู่บ้าน โดยใช้เส้นทางในการเชื่อมต่อขนส่งผลผลิตทางการเกษตร ดังนี้

- สายที่ ๑ ถนนสาย ตำบลเมืองปาน - ตำบลแจ้ซ้อน
- สายที่ ๒ ถนนสาย ตำบลแจ้ซ้อน - ตำบลหัวเมือง
- สายที่ ๓ ถนนสาย ตำบลเมืองปาน - ตำบลบ้านขอ - ตำบลทุ่งกว๋าว

๔.๒ ถนนหลวงเชื่อมต่อระหว่างจังหวัดและอำเภอ

การคมนาคมติดต่อระหว่างจังหวัดและอำเภอ สามารถเดินทางได้หลายเส้นทาง โดยมีรายละเอียด

ดังนี้

ทางรถยนต์สามารถเดินทางได้สะดวก คือ ทางหลวงแผ่นดิน ดังนี้

- ทางหลวงหมายเลข ๑๑๕๗ เส้นทางระหว่างอำเภอเมืองปาน ถึงจังหวัดลำปางระยะทาง

๖๕ กิโลเมตร

- ทางหลวงหมายเลข ๑๒๕๒ เส้นทางระหว่างอำเภอเมืองปาน ถึงจังหวัดเชียงใหม่ระยะทาง

๑๐๐ กิโลเมตร

- ทางหลวงหมายเลข ๑๒๘๗ เส้นทางระหว่างอำเภอเมืองปาน ถึงอำเภอแจ้ห่มระยะทาง ๑๘

กิโลเมตร

อำเภอเมืองปาน มีถนนสายหลัก ได้แก่ ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข ๑๑๕๗ และถนนสายรอง ได้แก่ ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข ๑๒๘๗ ส่งผลดีต่อเกษตรกรในพื้นที่ที่เสี่ยงผลผลิตจากไร่ นาสู่จุดรับซื้อผลผลิต ในชุมชนในตัวจังหวัด ทำให้สินค้าด้านการเกษตรไปถึงมือผู้บริโภคได้เร็วขึ้น สินค้าสดกว่าใหม่กว่า และถนนยังเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว

๕. แหล่งน้ำและระบบชลประทาน

๕.๑ แหล่งน้ำธรรมชาติ (เช่น แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง)

แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร จะมีแหล่งน้ำตามธรรมชาติ ดังนี้

- น้ำแม่เต๊ะ ต้นน้ำเกิดจากป่าเขตพื้นที่ หมู่ที่ ๖ ตำบลห้วยเมือง ไหลผ่านหมู่ที่

๑,๒,๓,๔,๕,๗,๘ ตำบลห้วยเมือง

- ลำน้ำแม่สอย ต้นน้ำเกิดจากป่าเขาในพื้นที่หมู่ที่ ๑ ตำบลแจ้ซ้อน ไหลผ่านหมู่ที่ ๘ ตำบลแจ้ซ้อน

หมู่ที่ ๔ ตำบลห้วยเมือง

- น้ำแม่มอญ ต้นน้ำอยู่ที่หมู่ที่ ๗ ตำบลแจ้ซ้อน ไหลผ่านหมู่ที่ ๒,๓,๕,๖,๘,๑๑ ตำบลแจ้ซ้อน หมู่ที่ ๗

ตำบลเมืองปาน

- น้ำแม่ปาน ต้นน้ำเกิดจากป่าเขา พื้นที่หมู่ที่ ๗ ตำบลแจ้ซ้อนไหลผ่าน หมู่ที่ ๑,๔,๗ ตำบลเมืองปาน

- น้ำแม่กุ่ม ต้นน้ำเกิดจากป่าเขาพื้นที่ หมู่ที่ ๕ ตำบลเมืองปาน ไหลผ่านหมู่ที่ ๑,๒,๗,๑๐,๑๒,๑๓

ตำบลบ้านขอ

- น้ำแม่บอม ต้นน้ำเกิดจากป่าเขาในพื้นที่ หมู่ที่ ๓ ตำบลบ้านขอ ไหลผ่านหมู่ที่ ๓,๔,๘,๙,๑๑

ตำบลบ้านขอ

- น้ำแม่ตุ้ย ต้นน้ำเกิดจากน้ำแม่บอมและแม่กุ่ม ไหลผ่าน หมู่ที่ ๓,๔,๕,๖,๘,๙,๑๑ ตำบลบ้านขอ

หมู่ที่ ๑,๒,๑๐,๑๑ ตำบลทุ่งกว๋าว

- ลำน้ำแม่เนิง ต้นน้ำเกิดจากป่า หมู่ที่ ๓ ตำบลทุ่งกว๋าว ไหลผ่าน หมู่ที่ ๓,๗,๙ ตำบลทุ่งกว๋าว ลงสู่

อำเภอเมืองลำปาง

๕.๒ แหล่งน้ำที่สร้างขึ้นที่สำคัญ

- อ่างเก็บน้ำแม่กาน้อย หมู่ที่ ๔ ตำบลแจ้ซ้อน ขนาดความจุ ๑๕๒,๐๐๐ ลบ.ม.

- อ่างเก็บน้ำแม่แวน หมู่ที่ ๔ ตำบลแจ้ซ้อน ขนาดความจุ ๕๔,๐๐๐ ลบ.ม.

- อ่างเก็บน้ำแม่แะ หมู่ที่ ๒ ตำบลเมืองปาน ขนาดความจุ ๑,๓๔๔,๐๐๐ ลบ.ม.

- อ่างเก็บน้ำห้วยแม่กุ่ม หมู่ที่ ๕ ตำบลเมืองปาน ขนาดความจุ ๑,๐๖๔,๒๐๐ ลบ.ม.

- อ่างเก็บน้ำห้วยม่วง หมู่ที่ ๔ ตำบลบ้านขอ ขนาดความจุ ๒๓๘,๐๐๐ ลบ.ม.

- อ่างเก็บน้ำห้วยแม่กองปิน หมู่ที่ ๖ ตำบลบ้านขอ ขนาดความจุ ๘๙,๙๐๐ ลิบ.ม.
  - อ่างเก็บน้ำห้วยชมพู หมู่ที่ ๑ ตำบลทุ่งกว่าว ขนาดความจุ ๑๗๕,๐๐๐ ลิบ.ม.
  - อ่างเก็บน้ำแพะทุ่งกว่าว หมู่ที่ ๕ ตำบลทุ่งกว่าว ขนาดความจุ ๑๔๖,๐๐๐ ลิบ.ม.
  - อ่างเก็บน้ำห้วยเกียง หมู่ที่ ๘ ตำบลทุ่งกว่าว ขนาดความจุ ๖๗๗,๗๐๐ ลิบ.ม.
  - อ่างเก็บน้ำห้วยเป้ง หมู่ที่ ๘ ตำบลทุ่งกว่าว ขนาดความจุ ๘๑๕,๐๐๐ ลิบ.ม.
  - อ่างเก็บน้ำห้วยแม่เน้ง หมู่ที่ ๓ ตำบลทุ่งกว่าว ขนาดความจุ ๙,๑๙๐,๐๐๐ ลิบ.ม.
- ๕.๓ แหล่งน้ำอื่น ๆ

(๑) สระเก็บน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน (บ่อจิว ขนาด ๑,๒๖๐ ลูกบาศก์เมตร)

ตารางที่ ๖ แสดงข้อมูลสระเก็บน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

ที่	ตำบล	ปี ๒๕๔๘ - ๒๕๖๖		ปี ๒๕๖๘		รวม	
		ราย	บ่อ	ราย	บ่อ	ราย	บ่อ
๑	เมืองปาน	๒	๒	-	-	๒	๒
๒	บ้านขอ	๔	๔	-	-	๔	๔
๓	ทุ่งกว่าว	๗	๗	-	-	๗	๗
๔	แจ้ซ้อน	๔	๔	-	-	๔	๔
๕	หัวเมือง	๑	๑	-	-	๑	๑

ที่มา : <https://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ. ๒๕๖๙

(๒) บ่อบาดาล

ตารางที่ ๗ แสดงข้อมูลบ่อบาดาล

ที่	ตำบล	ด้านการเกษตร (บ่อ)	ด้านอุปโภค - บริโภค (บ่อ)	รวม (บ่อ)
๑	เมืองปาน	๑๒	-	๑๒
๒	บ้านขอ	๒๗	-	๒๗
๓	ทุ่งกว่าว	๔๗	-	๔๗
๔	แจ้ซ้อน	๙	-	๙
๕	หัวเมือง	๗	-	๗

ที่มา : <https://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ. ๒๕๖๙

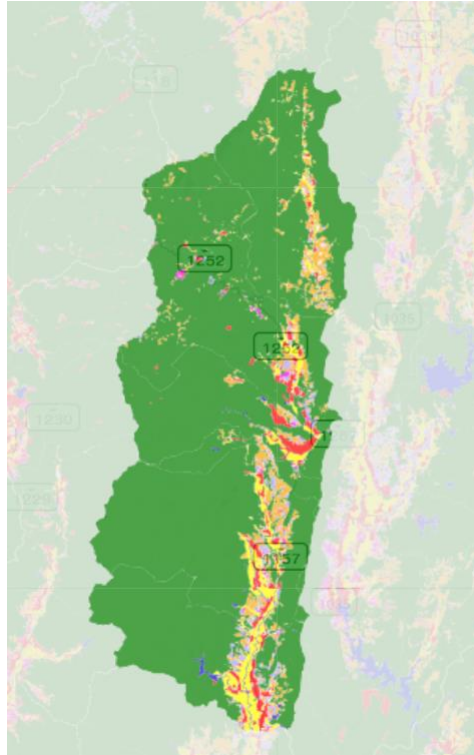
๖. การใช้ประโยชน์ที่ดิน

ตารางที่ ๘ แสดงข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ประเภท	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่ป่า	๕๑๓,๕๗๖.๐๐	๘๔.๒๓
พืชไร่	๓๖,๙๕๒.๓๘	๖.๐๖
ไม้ยืนต้น	๑๒,๗๗๗.๘๓	๒.๑๐
ไม้ผล	๓,๙๑๕.๑๔	๐.๖๔
พืชสวน	๑๓๗.๒๙	๐.๐๒
พื้นที่นา	๒๔,๓๙๖.๘๗	๔.๐๐
ทุ่งหญ้าและโรงเลี้ยงสัตว์	๑๒๖.๕๔	๐.๐๒

พื้นที่น้ำ	๒,๓๖๗.๘๘	๐.๓๙
พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	๑๕,๓๗๘.๔๔	๒.๕๒
พื้นที่เปิดเตล็ด	๑๒๑.๔๗	๐.๐๒

แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน อำเภอเมืองปาน

ภาพที่ ๕ แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินอำเภอเมืองปาน
(ที่มา : <https://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ. ๒๕๖๙)

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

๑. ข้อมูลสินค้าเกษตรที่สำคัญ

ประชากรอำเภอเมืองปาน ประชากรมีอาชีพหลักคือ เกษตรกรรม มีพื้นที่การเกษตร ปี ๒๕๖๘ จำนวน ๔๖,๒๕๙.๓๙ ไร่ (ร้อยละ ๗.๕๙ ของพื้นที่อำเภอ) โดยอยู่พื้นที่นอกเขตชลประทานทั้งหมด

ตารางที่ ๙ แสดงข้อมูลด้านพืช

ตำบล	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	พื้นที่ทางการเกษตร (ไร่)								รวมพื้นที่ การเกษตร
		ข้าว (ไร่)	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (ไร่)	มันสำปะหลัง (ไร่)	ลำไย (ไร่)	กาแฟ (ไร่)	ยางพารา (ไร่)	ปาล์มน้ำมัน (ไร่)	พืชอื่นๆ (ไร่)	
เมืองปาน	๘๒,๘๐๖.๑๕	๓,๗๗๗.๖๑	๗๒๕.๔๔	๓๕๓.๙๕	๔๒.๙๕	๔๙.๑๕	๑๔๙.๒๐	-	๓๓๘.๒๑	๕,๔๓๖.๕๑
บ้านขอ	๑๕๑,๓๙๓.๓๒	๖,๘๐๒.๐๔	๑,๗๕๒.๔๓	๘๖๕.๕๙	๑๖๖.๑๖	๐.๙๓	๘๓๖.๐๒	๖๖.๗๖	๒๗๙.๓๖	๑๐,๗๖๙.๒๙
ทุ่งกวาว	๑๐๔,๘๓๓.๑๑	๖,๒๓๓.๙๗	๙๗๖.๒๙	๔๑๘.๒๓	๖๙.๔๒	-	๖๖๓.๑๕	๔๔.๗๗	๘๖.๖๔	๘,๔๙๒.๔๗
แจ้ซ้อน	๑๕๓,๖๒๕.๙๙	๖,๐๗๒.๐๙	๑,๕๑๕.๖๕	๕๔๑.๖๒	๑๓๐.๕๓	๔,๙๙๑.๕๒	๔๒๑.๑๕	๗.๐๐	๗๔๙.๙๙	๑๔,๔๒๙.๕๕
หัวเมือง	๑๑๗,๐๙๑.๒๖	๓,๕๖๒.๒๒	๑,๗๘๔.๙๐	๑๕๙.๒๘	๔๖.๒๖	๔๒.๑๕	๑,๐๘๘.๕๓	๔.๐๐	๔๔๔.๒๔	๗,๑๓๑.๕๘
พื้นที่รวม	๖๐๙,๗๔๙.๘๓	๒๖,๔๔๗.๙๓	๖,๗๕๔.๗๑	๒,๓๓๘.๖๗	๔๕๕.๓๒	๕,๐๘๓.๗๕	๓,๑๕๘.๐๔	๑๒๒.๕๓	๑,๘๙๘.๔๔	๔๖,๒๕๙.๓๙

ที่มา ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๙

ตารางที่ ๑๐ แสดงข้อมูลด้านปศุสัตว์ (ถ้ามี ถ้าไม่มีให้ -)

ตำบล	เกษตรกร ผู้เลี้ยงสัตว์ รวม (ราย)	โคเนื้อ (ตัว)	กระบือ (ตัว)	สุกร (ตัว)	ไก่ (ตัว)	เป็ด (ตัว)
เมืองปาน	๖๖๑	๑,๑๔๓	๒๐	๑,๓๖๒	๔๓,๑๘๙	๓๙๐
บ้านขอ	๘๗๙	๑,๔๙๓	๑๘๐	๒,๑๑๙	๒๘,๓๘๕	๙๑๐
ทุ่งกว้าว	๖๑๔	๑,๑๘๘	๑๔๑	๔,๖๐๐	๑๖,๑๙๕	๔๓๘
แจ้ซ้อน	๘๑๓	๙๓๒	๑๐๒	๗๐๒	๓๑,๓๗๖	๑๖๖
หัวเมือง	๔๙๖	๑,๒๗๙	๓๑๘	๕๗๒	๑๖,๕๓๔	๕๓๗
รวมทั้งหมด	๓,๔๖๓	๖,๐๓๕	๗๖๑	๙,๓๕๕	๑๓๕,๖๗๙	๒,๔๔๑

ที่มา : สำนักงานปศุสัตว์อำเภอเมืองปาน, พ.ศ. ๒๕๖๙

ตารางที่ ๑๑ แสดงข้อมูลด้านประมง แสดงจำนวนผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (ถ้ามี ถ้าไม่มีให้ -)

ตำบล	เกษตรกร รวม (ราย)	กึ่งทะเล	กึ่งน้ำจืด	ปลาทะเล	ปลาน้ำจืด	สัตว์น้ำ สวยงาม	สัตว์น้ำอื่น ๆ
เมืองปาน	๘๙	-	-	-	๘๙	-	-
บ้านขอ	๒๖๓	-	-	-	๒๖๓	-	-
ทุ่งกว้าว	๒๑๙	-	-	-	๒๑๙	-	-
แจ้ซ้อน	๑๙๗	-	-	-	๑๙๗	-	-
หัวเมือง	๑๓๒	-	-	-	๑๓๒	-	-
รวมทั้งหมด	๙๐๐	-	-	-	๙๐๐	-	-

ที่มา : สำนักงานประมงอำเภอเมืองปาน, พ.ศ. ๒๕๖๙

๒. สินค้าเอกลักษณ์ประจำถิ่น/สินค้า GI (ถ้าไม่มี ให้ใส่ว่า ไม่มี)

ไม่มี

ข้อมูลด้านสังคม

๑. ข้อมูลเกษตรกร/องค์กรเกษตรกร

๑.๑ เกษตรกร

๑) ครุฑเรือนและประชากร

ตารางที่ ๑๒ แสดงจำนวนครุฑเรือน และประชากร

ที่	ตำบล	ครุฑเรือน ทั้งหมด	ครุฑเรือน เกษตรกร	ประชากร		
				ชาย	หญิง	รวม
๑	เมืองปาน	๒,๑๙๘	๗๐๔	๒,๔๑๐	๒,๕๔๓	๔,๙๕๓
๒	บ้านขอ	๒,๘๕๒	๑,๓๘๕	๓,๖๑๒	๓,๕๖๕	๗,๑๗๗
๓	ทุ่งกว้าว	๓,๐๔๒	๑,๕๔๓	๓,๙๙๒	๔,๑๒๒	๘,๑๑๔
๔	แจ้ซ้อน	๓,๑๔๘	๑,๑๘๔	๓,๗๒๙	๓,๗๐๙	๗,๔๓๘
๕	หัวเมือง	๑,๔๒๔	๗๐๖	๑,๙๙๓	๑,๙๕๑	๓,๙๔๔
รวม		๑๒,๕๔๐	๕,๕๒๒	๑๕,๗๓๖	๑๕,๘๙๐	๓๑,๖๒๖

ที่มา : สำนักทะเบียนอำเภอเมืองปาน, พ.ศ. ๒๕๖๙

๒) หัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรจำแนกตามอายุ

ตารางที่ ๑๓ แสดงจำนวนหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามอายุ

ช่วงอายุ (ปี)	ครัวเรือน	ร้อยละ
๖๕ ปีขึ้นไป	๒,๐๘๐	๓๔.๐๕
๕๖ – ๖๕ ปี	๒,๒๖๑	๓๗.๐๒
๔๖ – ๕๕ ปี	๑,๒๓๙	๒๐.๒๘
๓๖ – ๔๕ ปี	๔๑๓	๖.๗๖
๒๖ – ๓๕ ปี	๑๐๕	๑.๗๒
๑๘ – ๒๕ ปี	๑๐	๐.๑๖
รวม	๖,๑๐๘	๑๐๐.๐๐

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๙

๓) ลักษณะการประกอบอาชีพ

ตารางที่ ๑๔ แสดงจำนวนลักษณะการประกอบอาชีพ

ลักษณะการประกอบอาชีพ	ครัวเรือน	ร้อยละ
ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก	๕,๗๖๑	๙๔.๓๒
ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นรอง	๓๔๗	๕.๖๘
รวม	๖,๑๐๘	๑๐๐.๐๐

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๙

๔) ลักษณะการถือครองที่ดิน

ตารางที่ ๑๕ แสดงจำนวนลักษณะการถือครองที่ดิน

ลักษณะการถือครอง	ครัวเรือน	ร้อยละ
เกษตรกรเป็นเจ้าของ	๔,๐๒๑	๕๗.๓๒
อื่นๆ (ที่สาธารณะประโยชน์, ทำฟรี)	๒,๕๕๐	๓๖.๓๕
เช่า	๔๔๔	๖.๓๓
รวม	๕,๓๙๘	๑๐๐.๐๐

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๙

๕) ประเภทเอกสารสิทธิ (เฉพาะเกษตรกรเป็นเจ้าของ)

ตารางที่ ๑๖ แสดงจำนวนประเภทเอกสารสิทธิ

ประเภทเอกสารสิทธิ (ครัวเรือน)				รวม
โฉนด/น.ส.ทุกประเภท	ส.ป.ก. ทุกประเภท	หนังสือรับรอง ของหน่วยงาน	ไม่มีเอกสารสิทธิ	
๓,๕๒๙	๕๓๕	๑๓	๗๐๙	๔,๐๒๑

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๙

๖) รายได้ รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกร

ช่วงรายได้ (บาท)	ครัวเรือน	ร้อยละ
น้อยกว่า ๖๐,๐๐๐ บาท	๓๗	๘๔.๐๙
๖๐,๐๐๐ - ๑๑๙,๙๙๙ บาท	๕	๑๑.๓๖
๑๒๐,๐๐๐ - ๑๗๙,๙๙๙ บาท	๑	๒.๒๗
๑๘๐,๐๐๐ - ๔๙๙,๙๙๙ บาท	๑	๒.๒๗
๕๐๐,๐๐๐ - ๙๙๙,๙๙๙	๐	๐.๐๐
ตั้งแต่ ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท ขึ้นไป	๐	๐.๐๐
รวม	๔๔	๑๐๐.๐๐

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๙

๗) สินเชื่อและภาวะหนี้สินของเกษตรกร

ช่วงหนี้สิน (บาท)	ครัวเรือน	ร้อยละ
น้อยกว่า ๖๐,๐๐๐ บาท	๙	๕๖.๒๕
๖๐,๐๐๐ - ๑๑๙,๙๙๙ บาท	๒	๑๒.๕๐
๑๒๐,๐๐๐ - ๑๗๙,๙๙๙ บาท	๑	๖.๒๕
๑๘๐,๐๐๐ - ๔๙๙,๙๙๙ บาท	๔	๒๕.๐๐
๕๐๐,๐๐๐ - ๙๙๙,๙๙๙	๐	๐.๐๐
ตั้งแต่ ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท ขึ้นไป	๐	๐.๐๐
รวม	๑๖	๑๐๐.๐๐

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๙

๘) ประเพณีและวัฒนธรรม

(๑) การนับถือศาสนา

ประชาชนส่วนใหญ่ในเขตพื้นที่นับถือศาสนาพุทธ และชาวเขาส่วนใหญ่ นับถือศาสนา

คริสต์

- นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ ๙๘
- นับถือศาสนาคริสต์ ร้อยละ ๒

(๒) วัฒนธรรมท้องถิ่นที่สำคัญ

- งานประเพณี นอ หย่อง ฉ่อง เขียว (สวัสดีปีใหม่ม้ง) เป็นประเพณีที่มีการจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ณ บ้านใหม่พัฒนา หมู่ที่ ๘ ตำบลแจ้ซ้อน ระหว่างวันที่ ๓๑ ธันวาคม ถึงวันที่ ๒ มกราคมของปีถัดไป
- กิจกรรมทำบุญเมี่ยง (ตานเมี่ยง) กิจกรรมทำบุญตานเมี่ยง ชาวบ้านนำใบเมี่ยงมารวมกันหลังคาละ ๑๐ มัด เพื่อนำไปถวาย และทำพิธีส่งขันธ์ตามประเพณีเก่าแก่ ณ บ้านป่าเหมี้ยง หมู่ที่ ๗ ตำบลแจ้ซ้อน โดยจัดกิจกรรมทุกวันที่ ๒๒ เดือน พฤศจิกายน ของทุกปี

๑.๒ องค์กรและสถาบันเกษตรกร

๑) กลุ่มเกษตรกร/สถาบัน

ตารางที่ ๑๗ แสดงจำนวนและสมาชิกสถาบันเกษตรกร

ตำบล	กลุ่มส่งเสริมอาชีพ		กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร		กลุ่มยุวเกษตรกร		วิสาหกิจชุมชน		สหกรณ์		กลุ่มเกษตรกร	
	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)	แห่ง	สมาชิก (ราย)	แห่ง	สมาชิก (ราย)	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)
๑. พุ่งกว้าว	๑	๑๐	๔	๔๙	๑	๒๒	๒๒	๒๒๘	-	-	๒	๒๖
๒. บ้านขอ	๐	๐	๒	๓๓	-	-	๑๑	๑๒๔	-	-	๒	๑๕
๓. เมืองปาน	๓	๓๑	๑	๑๐	-	-	๑๑	๑๒๖	-	-	๑	๑๕
๔. แจ้ซ้อน	๓	๓๖	๓	๓๒	-	-	๔๙	๗๖๘	-	-	๒	๑๘
๕. หัวเมือง	๒	๒๔	๓	๓๖	-	-	๑๔	๑๙๒	-	-	๑	๒๐
รวม	๙	๑๐๑	๑๓	๑๖๐	๑	๒๒	๑๐	๑,๔๓	๐	๐	๘	๙๔

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองปาน, พ.ศ. ๒๕๖๙

ตารางที่ ๑๘ แสดงจำนวนผลิตภัณฑ์ที่ลงทะเบียน OTOP จำแนกตามผลิตภัณฑ์

ประเภทผลิตภัณฑ์	จำนวน
อาหาร	๑
เครื่องมือ	-
ผ้า เครื่องแต่งกาย	๔
ของใช้/ของตกแต่ง/ของที่ระลึก	๒
สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร	-
รวม	๗

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองปาน ,พ.ศ. ๒๕๖๙

ตารางที่ ๑๙ แสดงข้อมูลกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ชื่อกลุ่ม	ที่อยู่	
	หมู่ที่	ตำบล
เพาะเห็ดนางฟ้าตำบลหัวเมือง	เลขที่ ๑๕๕ หมู่ที่ ๓	หัวเมือง
แจ้ซ้อนเฮิร์บ	เลขที่ ๑๗๗ หมู่ที่ ๑๒	แจ้ซ้อน
เกษตรพัฒนาตำบลบ้านขอ	เลขที่ ๑๑๐ ม.๗	บ้านขอ
กลุ่มอาชีพผู้เลี้ยงจิ้งหรีดอ้อมจางพารวย	เลขที่ ๑๙๗	บ้านขอ
ดอกไม้ประดิษฐ์บ้านขาม	เลขที่ ๑๖๑	หัวเมือง
จักสานบ้านกล้วย	เลขที่ ๒๔	หัวเมือง
ผ้าปักบ้านกล้วย	เลขที่ ๔๓ หมู่ที่ ๒	หัวเมือง
กลุ่มจักสานหูก้าแพ	เลขที่ ๔๒ หมู่ที่ ๕	หัวเมือง
แปรรูปผลผลิตทางการเกษตรบ้านใหม่พัฒนา	เลขที่ ๑๙๓ หมู่ ๘	แจ้ซ้อน

ชื่อกลุ่ม	ที่อยู่	
	หมู่ที่	ตำบล
เกษตรอินทรีย์ตำบลแจ้ซ้อน	เลขที่ ๑๖๗ หมู่ ๑๒	แจ้ซ้อน
ลุ่มน้ำนึ่ง	เลขที่ ๙๙ หมู่ ๗	ทุ่งกว้าว
กลุ่มเลี้ยงวัวบ้านต้นจัน	เลขที่ ๘๙ หมู่ ๓	หัวเมือง
โรงน้ำดื่มชุมชนบ้านหัวทุ่ง (ก้านนเพลิน)	เลขที่ ๗๕ หมู่ ๑๐	ทุ่งกว้าว
ผู้ผลิตและแปรรูปกาแฟ อ.เมืองปาน	เลขที่ ๑๒๓ หมู่ ๘	แจ้ซ้อน
ธนาคารต้นไม้บ้านสบถี	เลขที่ ๗๕ หมู่ ๖	แจ้ซ้อน
แจ้ซ้อนมีกันสายธารน้ำแร่	เลขที่ ๑๓๘ หมู่ ๑๒	แจ้ซ้อน
โค-กระบือ หมิ่นล้าน	เลขที่ ๑๗๑ หมู่ ๑	ทุ่งกว้าว
น้ำพริกฮ่องคำ	เลขที่ ๗๘ หมู่ ๑๓	บ้านขอ
เมกาแม่	เลขที่ ๒๙๓ หมู่ ๘	แจ้ซ้อน
กลุ่มกาแฟดอยแม่จอก	เลขที่ ๑๙๙ หมู่ ๓	แจ้ซ้อน
เกษตรอินทรีย์ดอยแม่ชะลีย์	เลขที่ ๒๓๙ หมู่ ๑๐	แจ้ซ้อน
กล้วยตากพลังงานแสงอาทิตย์บ้านกล้วยพัฒนา ต.หัวเมือง	เลขที่ ๕๒ หมู่ ๒	หัวเมือง
กาแฟและสมุนไพรได้ร่มเงาไม้ยืนต้นบ้านดอยลังกา	เลขที่ ๒๓๐ หมู่ ๑๐	แจ้ซ้อน
น้ำมันสมุนไพรสกัดเย็นบ้านดอนแก้ว	เลขที่ ๑๕๖ หมู่ ๒	เมืองปาน
ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากถ่านไม้ไผ่ ตำบลหัวเมือง	เลขที่ ๑๕๕ หมู่ ๓	หัวเมือง
สมุนไพรได้ร่มเงาไม้ยืนต้น	เลขที่ ๑๘๘ หมู่ ๑	แจ้ซ้อน
กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์กาแฟดอยปางใหม่	เลขที่ ๗ หมู่ ๑๐	แจ้ซ้อน
กลุ่มเลี้ยงหมู ม.๑๒ บ้านแพะใหม่	เลขที่ ๒๕ หมู่ ๑๒	ทุ่งกว้าว
ผลิตภัณฑ์แปรรูปชาบ้านป่าเหมี้ยง	เลขที่ ๑๘๙ หมู่ ๗	แจ้ซ้อน
จักสาน ผ้าปัก แมคคาเดเมียบ้านแม่แจ่ม	เลขที่ ๑๖๐ หมู่ ๑	แจ้ซ้อน
กลุ่มกาแฟบ้านแม่แจ่ม (เย้า)	เลขที่ ๙๕ หมู่ ๑	แจ้ซ้อน
กลุ่มหน่อไม้หนีบดอยโตนคนปางอ้าย	เลขที่ ๑๖ หมู่ ๕	เมืองปาน
คนน้ำจ๋า	เลขที่ ๘๗ หมู่ ๓	เมืองปาน
กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรแจ้ซ้อน	เลขที่ ๑๙ หมู่ ๒	แจ้ซ้อน
กลุ่มกาแฟบ้านหัวเมือง	เลขที่ ๑๑๙ หมู่ ๕	หัวเมือง
กลุ่มแปรรูปอาหารจากผลผลิตในท้องถิ่น	เลขที่ ๒๔๒ หมู่ ๕	ทุ่งกว้าว
แปรรูปผลผลิตทางการเกษตรบ้านป่าเหมี้ยง	เลขที่ ๑๗๕ หมู่ ๗	แจ้ซ้อน
แคตตัสและการจัดสวนในภาชนะ	เลขที่ ๑๘๖ หมู่ ๖	ทุ่งกว้าว
แคตตัสและไม้อวบน้ำจากดินไทย	เลขที่ ๒๔ หมู่ ๑๔	ทุ่งกว้าว
กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านใหม่พัฒนา	เลขที่ ๒๕๒ หมู่ ๘	แจ้ซ้อน
กลุ่มผู้ผลิตและแปรรูปผัก ผลไม้ และสมุนไพร บ้านสบถี	เลขที่ ๓๖ หมู่ ๖	แจ้ซ้อน
กลุ่มเกษตรปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษบ้านถ้ำ	เลขที่ ๒๑๗ หมู่ ๑	ทุ่งกว้าว
กลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านแม่หมี่	เลขที่ ๘๓ หมู่ ๖	หัวเมือง
อนุรักษ์สมุนไพรปราชญ์ชาวบ้าน	เลขที่ ๑๕๑ หมู่ ๔	ทุ่งกว้าว

ชื่อกลุ่ม	ที่อยู่	
	หมู่ที่	ตำบล
เกษตรปลอดภัยไร้สารเคมี ต. แจ้ซ้อน	เลขที่ ๘๔ หมู่ ๕	แจ้ซ้อน
กลุ่มเลี้ยงแพะบ้านต้นจัน	เลขที่ ๘๙ หมู่ ๓	หัวเมือง
กลุ่มศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนเมืองปาน	เลขที่ ๒๕๖ หมู่ ๒	เมืองปาน
กลุ่มปักผ้าด้วยมือ	เลขที่ ๓๕ หมู่ ๕	แจ้ซ้อน
กลุ่มเลี้ยงโคขุนทุ่งบอม	เลขที่ ๑๒๙ หมู่ ๑๑	บ้านขอ
หัตถกรรมประดิษฐ์บ้านจ้ง	เลขที่ ๑๑๗ หมู่ ๔	ทุ่งกว๋าว
ถั่วลิสงตำบลบ้านขอ	เลขที่ ๒๑๓ หมู่ ๖	บ้านขอ
แม่แจ่มแมคคาเดเมีย&กาแฟ	เลขที่ ๙๙ หมู่ ๑	แจ้ซ้อน
กลุ่มโคขุนบ้านทุ่งช่วง	เลขที่ ๗๒ หมู่ ๒	ทุ่งกว๋าว
แปรรูปและจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร อำเภอเมืองปาน	เลขที่ ๔๓๔ หมู่ ๔	เมืองปาน
กลุ่มเกษตรกรทำไร่เมืองปาน อำเภอเมืองปาน	เลขที่ ๔๓๔/๙ หมู่ ๔	เมืองปาน
กลุ่มวิสาหกิจชุมชนชาวไร่อ้อยบ้านกลาง	เลขที่ ๙๗ หมู่ ๑๒	บ้านขอ
เลี้ยงหมูบ้านช่วงกอม ต. แจ้ซ้อน	เลขที่ ๑๐ หมู่ ๙	แจ้ซ้อน
กลุ่มข้าวทิพย์र्मโพธิ์	เลขที่ ๔๓ หมู่ ๒	แจ้ซ้อน
กลุ่มผู้เลี้ยงสุกรบ้านม่วง	เลขที่ ๑๐๒ หมู่ ๘	บ้านขอ
ทอผ้าย้อมสีธรรมชาติบ้านแม่หมี่โน	เลขที่ ๗๗ หมู่ ๖	หัวเมือง
กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักบ้านปลายนา	เลขที่ ๑๙๕ หมู่ ๗	ทุ่งกว๋าว
กลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปกาแฟ	เลขที่ ๖๘ หมู่ ๗	แจ้ซ้อน
กลุ่มหมอนใบชาพญาเหมี้ยง	เลขที่ ๑๔๐ หมู่ ๗	แจ้ซ้อน
กลุ่มสับสมุนไพรและสมุนไพรไลยุงบ้านป่าเหมี้ยง	เลขที่ ๑๑๑/๑ หมู่ ๗	แจ้ซ้อน
กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ตำบลทุ่งกว๋าว	เลขที่ ๒๑๘ หมู่ ๘	ทุ่งกว๋าว
ศูนย์ผลิตข้าวชุมชนบ้านดอนแก้ว	เลขที่ ๒๕๘ หมู่ ๒	เมืองปาน
กลุ่มทอผ้าบ้านทุ่งกว๋าว	เลขที่ ๘๗ หมู่ ๕	ทุ่งกว๋าว
กลุ่มโฮมสเตย์บ้านป่าเหมี้ยง หมู่๗	เลขที่ ๗๕ หมู่ ๗	แจ้ซ้อน
กลุ่มร้านค้าชุมชนบ้านสบลิ	เลขที่ ๔๙ หมู่ ๖	แจ้ซ้อน
กลุ่มชาวไร่อ้อยหมู่ ๑๒ บ้านกลาง	เลขที่ ๓๙ หมู่ ๑๒	บ้านขอ
กลุ่มเกษตรกรธรรมชาติบ้านทุ่งแพ่น	เลขที่ ๑๐๙ หมู่ ๓	ทุ่งกว๋าว
กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้าจักรอุตสาหกรรม	เลขที่ ๑๖๗ หมู่ ๖	ทุ่งกว๋าว
กลุ่มปักผ้าด้วยมือบ้านทุ่งปง	เลขที่ ๔ หมู่ ๖	ทุ่งกว๋าว
ธุรกิจชุมชนบ้านสบลิ	เลขที่ ๑๔๑ หมู่ ๖	แจ้ซ้อน
กลุ่มเย็บจักรอุตสาหกรรมบ้านทุ่งแพ่น	เลขที่ ๑๐๕ หมู่ ๓	ทุ่งกว๋าว
กลุ่มเย็บผ้าสำเร็จรูปบ้านหัวทุ่ง	เลขที่ ๗๕ หมู่ ๑๐	ทุ่งกว๋าว
กลุ่มตัดเย็บและงานบริการบ้านแพะ	เลขที่ ๔๓๔/๕ หมู่ ๔	เมืองปาน
กลุ่มเย็บจักรอุตสาหกรรมบ้านหัวเมือง	เลขที่ ๖๙ หมู่ ๕	หัวเมือง
กลุ่มทำไร่เมืองปาน	เลขที่ ๙ หมู่ ๙	เมืองปาน

ชื่อกลุ่ม	ที่อยู่	
	หมู่ที่	ตำบล
กลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติบ้านทุ่งยาง	เลขที่ ๓ หมู่ ๖	หัวเมือง
กลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติบ้านหัวเมือง	เลขที่ ๑๑๙ หมู่ ๕	หัวเมือง
กลุ่มนํ้ามอญแจ้ซ้อน	เลขที่ ๑๔๗ หมู่ ๒	แจ้ซ้อน
กลุ่มเกษตรกรเพาะเห็ดหอมแจ้ซ้อน	เลขที่ ๑๓๙ หมู่ ๑๒	แจ้ซ้อน
กลุ่มอาหารและน้ำผลไม้พร้อมดื่ม	เลขที่ ๑๒ หมู่ ๕	แจ้ซ้อน

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองปาน, พ.ศ. ๒๕๖๙

ตารางที่ ๒๐ แสดงข้อมูลกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มยุวเกษตรกร และกลุ่มส่งเสริมอาชีพ

ชื่อกลุ่ม	ที่อยู่		จำนวนสมาชิก
	หมู่ที่	ตำบล	
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรกลุ่มผู้ผลิตและแปรรูปผัก ผลไม้ และสมุนไพร บ้านสบลิ	หมู่ ๖	แจ้ซ้อน	๑๒
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแจ้ซ้อนมีกันสายธารน้ำแร่	หมู่ ๑๒	แจ้ซ้อน	๑๐
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทอผ้าบ้านทุ่งกว่าว	หมู่ ๕	ทุ่งกว่าว	๑๐
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตภัณฑ์แปรรูปชาบ้านป่าเหมี้ยง	หมู่ ๗	แจ้ซ้อน	๑๐
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรข้าวทิพย์รมโพธิ์	หมู่ ๒	แจ้ซ้อน	๑๑
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทอผ้าย้อมสีธรรมชาติบ้านทุ่งยาง	หมู่ ๖	หัวเมือง	๑๔
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจักสานตะกร้าทางมะพร้าว	หมู่ ๑๐	ทุ่งกว่าว	๑๓
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรปักผ้าด้วยมือบ้านทุ่งปง	หมู่ ๖	ทุ่งกว่าว	๑๕
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรกล้วยตากพลังงานแสงอาทิตย์บ้านกล้วยพัฒนา ต.หัวเมือง	หมู่ ๒	หัวเมือง	๑๒
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรน้ำพริกฮ่องคำ	หมู่ ๑๓	บ้านขอ	๒๒
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านต้นจูน	หมู่ ๓	หัวเมือง	๑๐
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านทุ่งโป่ง	หมู่ ๑	เมืองปาน	๑๐
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านขอเหนือ	หมู่ ๙	บ้านขอ	๑๐
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านหัวทุ่ง	หมู่ ๑๐	ทุ่งกว่าว	๑๑
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแจ้ซ้อน	หมู่ ๑๒	แจ้ซ้อน	๑๑
กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตรทอผ้าย้อมสีธรรมชาติบ้านหัวเมือง	หมู่ ๕	หัวเมือง	๑๔
กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตรรักษ์โค-กระบือไทย	หมู่ ๔	เมืองปาน	๑๑
กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตรศูนย์ผลิตข้าวชุมชนบ้านดอนแก้ว	หมู่ ๒	เมืองปาน	๑๐
กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตรกลุ่มเกษตรกรปลูกผัก, ผลไม้ปลอดสารพิษบ้านแจ้ซ้อนเหนือ	หมู่ ๑๑	แจ้ซ้อน	๑๑
กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตรปลูกผักปลอดสารพิษบ้านใหม่พัฒนา	หมู่ ๘	แจ้ซ้อน	๑๐
กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตรเกษตรปลอดภัยไร้สารเคมี ต.แจ้ซ้อน	หมู่ ๕	แจ้ซ้อน	๑๕
กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร ศจช ทุ่งกว่าว	หมู่ ๔	ทุ่งกว่าว	๑๐

ชื่อกลุ่ม	ที่อยู่		จำนวนสมาชิก
	หมู่ที่	ตำบล	
กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตรเลี้ยงแพะบ้านต้นจันทน์	หมู่ ๓	หัวเมือง	๑๐
กลุ่มยุวเกษตรกรโรงเรียนทุ่งกว๋าววิทยาคม	หมู่ ๔	ทุ่งกว๋าว	๒๒

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองปาน, พ.ศ. ๒๕๖๙

๒) ศูนย์เรียนรู้และเครือข่าย

ตารางที่ ๒๑ แสดงจำนวนแหล่ง/ศูนย์เรียนรู้และบริการด้านการเกษตร

ตำบล	ศพก.	ศพก. เครือข่าย	ศจช.	ศคปช.	ศบกต.	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง			ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดิน
						กษ.	ปศุสัตว์	ปฏีรูป	
เมืองปาน	-	๔	๑	๑	๑	-	-	-	-
บ้านขอ	-	๑	-	-	๑	๑	-	-	-
ทุ่งกว๋าว	๑	๙	๑	๑	๑	-	-	-	-
แจ้ซ้อน	-	๓	๒	-	๑	-	-	-	-
หัวเมือง	-	๒	-	-	๑	-	๑	-	-
รวม	๑	๑๙	๔	๒	๕	๑	๑	๐	๐

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองปาน, พ.ศ. ๒๕๖๙

(๑) อาสาสมัครเกษตร

ตารางที่ ๒๒ แสดงจำนวนอาสาสมัครเกษตร

ตำบล	หน่วยงาน /อาสาสมัครเกษตร (ราย)								
	อาสาสมัคร ฝนหลวง	ครูบัญชี อาสา	ประมง อาสา	อาสา ปศุสัตว์	หมอดิน อาสา	เกษตร หมู่บ้าน	สหกรณ์	เศรษฐกิจ การเกษตร	อาสาสมัคร ปฏีรูปที่ดิน
เมืองปาน	-	-	-	-	๑๔	๑๔	-	-	-
บ้านขอ	-	-	-	-	๑๓	๑๓	-	-	-
ทุ่งกว๋าว	-	-	-	-	๙	๙	-	-	-
แจ้ซ้อน	-	-	-	-	๑๓	๑๓	-	-	-
หัวเมือง	-	-	-	-	๙	๙	-	-	-
รวม	๐	๐	๐	๐	๕๘	๕๘	๐	๐	๐

หมายเหตุ : อาสาเกษตรบางรายทำหน้าที่อาสามากกว่า ๑ หน้าที่

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองปาน, พ.ศ. ๒๕๖๙

(๒) ปราชญ์ชาวบ้าน

อำเภอเมืองปาน มีปราชญ์ชาวบ้านภายใต้โครงการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ โดยยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งการดำเนินการโครงการได้คัดเลือกปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามวิถีของปราชญ์แต่ละคน จำนวน ๒ คน

ตารางที่ ๒๓ แสดงข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน

ตำบล	จำนวน (ราย)	องค์ความรู้ด้าน
ทุ่งกว๋าว	๑	การจัดการศัตรูพืช
เมืองปาน	๑	การจัดการดินและปุ๋ย
รวม	๒	

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองปาน, พ.ศ. ๒๕๖๔

(๓) ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ตารางที่ ๒๔ แสดงข้อมูลศูนย์หลักและศูนย์เครือข่ายของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ที่	ชื่อศูนย์ (ลำดับที่ ๑ ศูนย์หลัก ลำดับถัดไป ศูนย์เครือข่าย)	ประเภท/กิจกรรมหลัก	ที่ตั้งศูนย์	
			หมู่	ตำบล
๑	ศูนย์เรียนรู้เกษตรผสมผสานและการจัดการศัตรูพืช ตำบลทุ่งกว๋าว	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง/ เกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตรผสมผสาน	๑๒	ทุ่งกว๋าว
๒	ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านดอนแก้ว	ศูนย์เรียนรู้ด้านข้าว / ศูนย์ข้าว ชุมชน	๒	เมืองปาน
๓	ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลเมืองปาน	ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.)	๒	เมืองปาน
๔	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลเมืองปาน	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.)	๒	เมืองปาน
๕	ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการ เกษตรประจำ ตำบลทุ่งกว๋าว	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง/ เกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตรผสมผสาน	๔	ทุ่งกว๋าว
๖	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านขอ	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง/ เกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตรผสมผสาน	๙	บ้านขอ
๗	ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต สินค้าเกษตร กิจกรรม เศรษฐกิจพอเพียง	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง/ เกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตรผสมผสาน	๑๑	แจ้ซ้อน
๘	ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต สินค้าเกษตร กิจกรรม เศรษฐกิจพอเพียง	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง/ เกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตรผสมผสาน	๓	ทุ่งกว๋าว
๙	ศูนย์เรียนรู้วัดผืนป่านาคตู่เศรษฐกิจ พอเพียง พลัง ปัญญา	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง/ เกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตรผสมผสาน	๖	แจ้ซ้อน
๑๐	ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร กิจกรรม ปศุสัตว์	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง/ เกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตรผสมผสาน	๓	หัวเมือง
๑๑	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านไร่ ตำบลหัวเมือง	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง/ เกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตรผสมผสาน	๔	หัวเมือง
๑๒	ศูนย์เรียนรู้ด้านการผลิตพืชปลอดภัย ตำบลเมืองปาน	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง/ เกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตรผสมผสาน	๑	เมืองปาน
๑๓	ศูนย์เรียนรู้ด้านเกษตรผสมผสานและการจัดการดินปุ๋ย	ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.)	๓	ทุ่งกว๋าว

๑๔	ศูนย์เรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงตำบลทุ่งกว่า	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง/ เกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตรผสมผสาน	๑๑	ทุ่งกว่า
๑๕	ศูนย์เรียนรู้เกษตรปลอดภัยไร้สารเคมีตำบลแจ้ซ้อน	ศูนย์เรียนรู้ด้านข้าว / ศูนย์ข้าว ชุมชน	๕	แจ้ซ้อน
๑๖	ศูนย์เรียนรู้วิถีชีวิตภูมิชาตบ้านทุ่งปง	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง/ เกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตรผสมผสาน	๖	ทุ่งกว่า
๑๗	ศูนย์เรียนรู้เกษตรพอเพียงวิถีธรรมชาติ	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง/ เกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตรผสมผสาน	๙	ทุ่งกว่า
๑๘	ศูนย์เรียนรู้เกษตรพอเพียงตามแนวพระราชดำริ	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง/ เกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตรผสมผสาน	๙	ทุ่งกว่า
๑๙	ศูนย์เรียนรู้เกษตรผสมผสานและการใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง/ เกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตรผสมผสาน	๓	ทุ่งกว่า
๒๐	ศูนย์เรียนรู้การจัดการสวนผักปลอดภัยอย่างยั่งยืน	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง/ เกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตรผสมผสาน	๕	ทุ่งกว่า

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองปาน, พ.ศ. ๒๕๖๙

(๔) กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่

มีกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ จำนวน ๒ กลุ่ม ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๒๕ แสดงข้อมูลกลุ่มแปลงใหญ่

ที่	ตำบล	ชื่อกลุ่มแปลงใหญ่	ชนิดพืช	จำนวนสมาชิก (คน)	จำนวน พื้นที่ (ไร่)
๑	บ้านขอ	แปลงใหญ่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	๓๕	๓๒๕
๒	บ้านขอ	แปลงใหญ่ยางพารา	ยางพารา	๓๖	๒๔๖

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองปาน, พ.ศ. ๒๕๖๙

บทที่ ๒

การวิเคราะห์สถานการณ์การเกษตรของอำเภอ

๑. ข้อมูลประกอบการวิเคราะห์พื้นที่ของอำเภอ

สินค้าเกษตรที่สำคัญ ชนิดสินค้ากาแฟ

๑.๑ แหล่งน้ำหลัก

[/] น้ำฝน [ ]ชลประทาน [ ] บ่อน้ำบาดาล [ ] แหล่งน้ำธรรมชาติอื่น ๆ (ระบุ).....

๑.๒ พื้นที่เหมาะสม/ไม่เหมาะสม

๑) เขตความเหมาะสม

ไม่มี

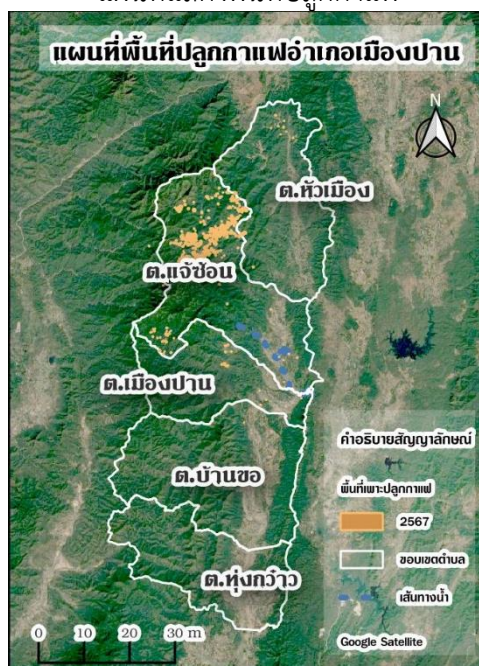
๒) พื้นที่ปลูกกาแฟ

ตารางที่ ๒๖ แสดงครัวเรือนเกษตรกร พื้นที่ปลูก และผลผลิตกาแฟ

ตำบล	ครัวเรือนเกษตรกร	พื้นที่ปลูก (ไร่)	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (ตัน)
เมืองปาน	๙	๔๙.๑๕	๔๙.๑๕	๓๙.๘๑	๐.๘๑
บ้านขอ	๑	๐.๙๓	๐.๙๓	๐.๗๕	๐.๘๑
ทุ่งกว๋าว	๐	๐	๐	๐	๐.๘๑
แจ้ซ้อน	๓๓๔	๔,๙๙๑.๕๒	๔,๙๔๔.๕๕	๔,๐๐๕.๐๙	๐.๘๑
หัวเมือง	๑๑	๔๒.๑๕	๔๒.๑๕	๓๔.๑๔	๐.๘๑
รวม	๓๕๕	๕,๐๘๓.๗๕	๕,๐๓๖.๗๘	๔,๐๗๙.๗๙	

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองปาน, พ.ศ. ๒๕๖๙

แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกกาแฟ

ภาพที่ ๖ แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกกาแฟ อำเภอเมืองปาน (พื้นที่ปลูกจริง)

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองปาน, พ.ศ. ๒๕๖๙)

(๓) พื้นที่ปลูกกาแฟ ตามระดับชั้นความเหมาะสม
ไม่มี

๑.๓ สถานการณ์ใช้เทคโนโลยีการผลิต (เป็นเทคโนโลยีการผลิตที่ใช้ในอำเภอ)

๑) การใช้พันธุ์ดี

กาแฟเมืองปาน เป็นต้นกาแฟพันธุ์อาราบิก้า ซึ่งขยายพันธุ์โดยวิธีการเพาะเมล็ด หรือการเสียบยอดพันธุ์ดี ที่ได้จากแหล่งที่เชื่อถือได้ภายในพื้นที่จังหวัดลำปาง หรือสายพันธุ์ที่พัฒนาโดยกรมวิชาการเกษตร ลักษณะต้นเป็นไม้พุ่ม สูง ๒-๔ เมตร ใบเดี่ยวเรียงตรงข้ามกัน รูปขอบขนาน มีดอกสีขาว กลิ่นหอมคล้ายมะลิ ผลสดรูปไข่แกมทรงกลม เมื่อสุกจะเป็นสีแดงสด

๒) การเพาะต้นกล้ากาแฟ

๑. เพาะต้นกล้าในกระบะสำหรับเพาะเมล็ด ใช้กระสอบคลุมกระบะและรดน้ำให้ชุ่มอย่างสม่ำเสมอวันละ ๒ ครั้ง (เช้า - เย็น)

๒. เมื่อต้นกล้าอายุได้ ๖๐ วัน หรือเริ่มเข้าระยะปักฝักเลื้อย ทำการคัดต้นกล้าที่แข็งแรง สมบูรณ์ ย้ายลงถุงเพาะ และเลี้ยงต่อในโรงเรือน

๓) การปลูกต้นกาแฟ

๑. พื้นที่การปลูกกาแฟเมืองปานอยู่ในระดับความสูงประมาณ ๘๐๐ - ๑,๒๐๐ เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง โดยนิยมปลูกตามไหล่เขา และปลูกแบบขั้นบันได ช่วงฤดูที่เหมาะสมต่อการปลูกต้นกาแฟจะเป็นช่วงประมาณเดือนพฤษภาคม - มิถุนายน หรือช่วงต้นฤดูฝน

๒. การเตรียมพื้นที่ปลูกจะต้องทำการปรับหน้าดิน กำจัดวัชพืช หากทำการปลูกแบบขั้นบันไดจะต้องปรับพื้นที่เป็นแนวขั้นบันไดโดยมีระยะห่างของขั้นบันไดเท่ากับระยะห่างระหว่างแถว

๓. การเลือกต้นกล้าจะใช้ต้นกล้าในช่วงอายุที่พร้อมปลูกประมาณ ๖ - ๘ เดือน หรือมีใบจริงประมาณ ๖ - ๘ คู่ใบ

๔. ปลูกในหลุมปลูกขนาด ๓๐ - ๕๐ เซนติเมตร ความลึก ๓๐ - ๕๐ เซนติเมตร ระยะปลูกระหว่างต้น ๑.๕ - ๒.๕ เมตร ตามไหล่เขา ที่ระดับความสูงประมาณ ๘๐๐ - ๑,๒๐๐ เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง

๔) การดูแลรักษา

๑. กำจัดวัชพืชอย่างสม่ำเสมอบริเวณโคนต้น ก่อนการใส่ปุ๋ย

๒. ในระยะที่ยังไม่ติดผล ๑ - ๓ ปีแรก ให้ใส่ปุ๋ยบำรุงต้น ปีละ ๑ - ๒ ครั้ง

๓. ต้นที่ให้ผลผลิตแล้วควรให้ปุ๋ย ๑ - ๒ ครั้งต่อปี ในช่วงระยะติดผล (ต้นฝน) และระยะก่อนการเก็บเกี่ยว (ปลายฝน) เพื่อให้ผลผลิตเจริญเติบโตเต็มที่

๔. ตัดแต่งกิ่งหลังเก็บเกี่ยวผลผลิต หรือตามความเหมาะสม

๕. คลุมโคนต้นด้วยเศษหญ้า เพื่อรักษาความชื้นในช่วงแล้ง

๖. ทำการป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูกาแฟ

๕) การเก็บเกี่ยว

ต้องเลือกเก็บเฉพาะผลกาแฟที่สุกแก่เต็มที่ ประมาณ ๘๐% โดยผลกาแฟจะมีสีแดง อายุผลประมาณ ๘ - ๙ เดือน นับจากวันที่ดอกกาแฟบาน หรือเก็บเกี่ยวช่วงเดือนพฤศจิกายน - กุมภาพันธ์ เก็บเกี่ยวผลผลิตด้วยมือ และต้องนำผลผลิตใส่ในภาชนะเก็บผลกาแฟ

๖) การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว

๑. การคัดเลือกเมล็ดกาแฟ

คัดเลือกผลกาแฟที่สุก นำมาล้างน้ำให้สะอาด และคัดเลือกผลกาแฟที่สมบูรณ์ โดยการนำผลกาแฟที่ได้มาลอยน้ำในบ่อลอยกาแฟที่เตรียมไว้ หากพบผลกาแฟที่ลอยให้คัดออก เพราะเป็นผลกาแฟที่ไม่สมบูรณ์ ไม่ได้คุณภาพ จะคัดเลือกเฉพาะผลกาแฟที่มีน้ำหนัก จมอยู่ในน้ำเท่านั้น

๒. กระบวนการผลิตกาแฟกะลา

๒.๑ กระบวนการผลิตแบบเปียก (Washed/Wet Process) เป็นกระบวนการที่ใช้น้ำในการแปรรูปในทุก ๆ ขั้นตอน โดยเริ่มจาก

๑. คัดเลือกผลกาแฟเฉพาะผลสุก ๘๐% ขึ้นไป นำผลกาแฟมาแช่น้ำ เพื่อคัดเลือกผลกาแฟที่สมบูรณ์เข้าสู่กระบวนการผลิต และคัดแยกเมล็ดที่ไม่สมบูรณ์ที่ลอยน้ำทิ้ง

๒. ล้างทำความสะอาดผลกาแฟ จากนั้นนำผลกาแฟมาลอกเปลือกด้วยเครื่องสีเปลือก โดยการสีเปลือกเป็นขั้นตอนการลอกเอาเปลือกของผลกาแฟออก จะเหลือเฉพาะเนื้อของกาแฟและเมือก

๓. นำกาแฟที่ลอกเปลือกออกแล้วไปหมักต่อบนบ่อหมัก หมักทิ้งไว้เพื่อให้จุลินทรีย์ย่อยสลายเมือก จนไม่เหลือเมือกบนกาแฟกะลา โดยแช่ในน้ำสะอาดเป็นเวลา ๒๔ - ๔๘ ชั่วโมง จากนั้นนำกะลา กาแฟขัดเมือกและล้างด้วยน้ำสะอาด

๔. นำไปตากบนแคร่ยกพื้นสูง อากาศถ่ายเทสะดวก ประมาณ ๘ - ๑๕ วัน หรือจนกว่ากาแฟกะลา มีความชื้นประมาณ ๑๒ % ระหว่างตากจะต้องเกลี่ยกาแฟกะลาอยู่เสมอ เพื่อให้กาแฟกะลาแห้งอย่างทั่วถึงกัน ช่วงกลางคืนคลุมกาแฟกะลาเพื่อป้องกันน้ำค้าง

๕. จากนั้นนำกาแฟกะลาบรรจุใส่ถุงใส ๒ ชั้น และใส่ไว้ในกระสอบป่านมัดถุงให้แน่น เพื่อร่อนนำไป สีเป็นกาแฟสารต่อไป

๒.๒ กระบวนการผลิตแบบแห้ง (Dry/Natural Process)

๑. คัดเลือกผลกาแฟเฉพาะผลสุก ๘๐% ขึ้นไป นำผลกาแฟมาแช่น้ำ เพื่อคัดเลือกผลกาแฟที่สมบูรณ์เข้าสู่กระบวนการผลิต และคัดแยกเมล็ดที่ไม่สมบูรณ์ที่ลอยน้ำทิ้ง

๒. นำเมล็ดกาแฟไปตากแดด และต้องเกลี่ยเมล็ดกาแฟอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เมล็ดกาแฟได้รับแสงแดดทั่วถึง ป้องกันเชื้อรา ช่วงกลางคืนจะทำการคลุมเมล็ดกาแฟเพื่อไม่ให้ความชื้นย้อนกลับ

๓. นำไปตากบนแคร่ยกพื้นสูง อากาศถ่ายเทสะดวก ประมาณ ๑๕ - ๓๐ วัน หรือจนกว่าผลกาแฟจะมีความชื้นประมาณ ๑๒ %

๔. จากนั้นนำผลกาแฟที่ตากแห้งแล้วมาสีเอาเปลือกกาแฟออกจนได้กาแฟสาร นำกาแฟสารบรรจุใส่ถุงใส ๒ ชั้น และใส่ไว้ในกระสอบป่านมัดถุงให้แน่น เพื่อร่อนนำไป สีเป็นกาแฟสารต่อไป

๒.๓ กระบวนการผลิตแบบกึ่งเปียกกึ่งแห้ง (Honey/Semi-Washed Process) เป็นกระบวนการผลิตที่อยู่ระหว่างแบบเปียกและแบบแห้ง โดยมีวิธีการดังนี้

๑. คัดเลือกผลกาแฟเฉพาะผลสุก ๘๐% ขึ้นไป นำผลกาแฟมาแช่น้ำ เพื่อคัดเลือกผลกาแฟที่สมบูรณ์เข้าสู่กระบวนการผลิต และคัดแยกเมล็ดที่ไม่สมบูรณ์ที่ลอยน้ำทิ้ง

๒. ล้างทำความสะอาดผลกาแฟ จากนั้นนำผลกาแฟมาลอกเปลือกด้วยเครื่องสีเปลือก โดยการสีเปลือกเป็นขั้นตอนการลอกเอาเปลือกของผลกาแฟออก จะเหลือเฉพาะเนื้อของกาแฟและเมือก

๓. นำเมล็ดกาแฟที่สีเปลือกออกแล้วมาตากแห้งบนแคร่ยกพื้นสูง โดยไม่ล้างเอาเมือกออก และเกลี่ยเมล็ดกาแฟอย่างสม่ำเสมอ ช่วงกลางคืนจะทำการคลุมเมล็ดกาแฟเพื่อไม่ให้ความชื้นย้อนกลับ เมล็ดกาแฟที่ได้จะมีความแห้งสม่ำเสมอ และมีความชื้นของเมล็ดกะลาประมาณ ๑๒ %

๔. จากนั้นนำผลกาแฟที่ตากแห้งแล้วมาสีเอาเปลือกกาแฟออกจนได้กาแฟสาร นำกาแฟสารบรรจุใส่ถุงใส ๒ ชั้น และใส่ไว้ในกระสอบป่านมัดถุงให้แน่น เพื่อร่อนนำไป สีเป็นกาแฟสารต่อไป

๓. การผลิตกาแฟสาร

นำกาแฟสดมาผ่านการสีด้วยเครื่องกะเทาะเปลือกเพื่อเอากะลากาแฟออกจนได้เป็นกาแฟสาร จากนั้นทำการคัดกาแฟสาร (defect) ที่ไม่สมบูรณ์ เมล็ดที่เป็นโรค และเมล็ดที่ถูกแมลงเข้าทำลาย รวมทั้งสิ่งแปลกปลอมอื่น ๆ ที่คิดมาออก จนได้กาแฟสารที่มีสีเขียวอมเทาหรือสีเขียวอมฟ้า โดยกาแฟสารจะมีความชื้นระหว่าง ๙ - ๑๒ % มีเมล็ดที่ไม่สมบูรณ์ไม่เกิน ๕ % จากนั้นนำกาแฟสารบรรจุใส่ถุงใส่ ๒ ชั้น และใส่ไว้ในกระสอบป่านมัดถุงให้แน่น เพื่อรอจำหน่าย หรือนำไปแปรรูปผ่านการคั่วต่อไป

๑.๔ ปฏิทินการเพาะปลูก

เกษตรกรในอำเภอเมืองปาน มีปฏิทินการเพาะปลูกกาแฟ ดังนี้

ชื่อสินค้า	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
กาแฟ	←→					←→	△				←→	←→

สัญลักษณ์

ช่วงฤดูปลูก

△ ปลูกสูงสุด

ช่วงฤดูเก็บเกี่ยว

▽ เก็บเกี่ยวสูงสุด

ภาพที่ ๗ แสดงปฏิทินการเพาะปลูก

๑.๕ ต้นทุนการผลิต

ตารางที่ ๒๗ แสดงต้นทุนการผลิตกาแฟ (ให้ผลผลิต ปีที่ ๔ ขึ้นไป) ปี ๒๕๖๘

รายการ	นอกเขตชลประทาน		หมายเหตุ
๑. ค่าวัสดุ			
- ปุ๋ยเคมี	๑,๒๐๐.๐๐	บาท	
- ปุ๋ยคอก	๖๐๐.๐๐	บาท	
- ค่ายากำจัดศัตรูพืชและวัชพืช	๑๒๐.๐๐	บาท	
- ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	๒๐๐.๐๐	บาท	
๒. ค่าแรงงาน			
- การดูแลรักษา	๖๐๐.๐๐	บาท	
- การเก็บเกี่ยว (ผลสด)	๕,๖๗๐.๐๐	บาท	
ต้นทุน บาทต่อไร่	๘,๓๙๐.๐๐	บาท	
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัมต่อไร่) เมล็ดกาแฟสด	๘๑๐.๐๐	บาท	
ราคา (บาทต่อกิโลกรัม) เมล็ดกาแฟสด	๔๐.๐๐	บาท	
รวมรายได้	๓๒,๔๐๐.๐๐	บาท	
ผลตอบแทน (บาทต่อไร่)	๒๔,๐๑๐.๐๐	บาท	

(ที่มา :สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองปาน, พ.ศ. ๒๕๖๙)

๑.๖ สถานการณ์การตลาด/วิถีการตลาด

๑) วิถีการตลาด (เป็นวิถีตลาดที่เกิดขึ้นในอำเภอ)

สถานการณ์การตลาดและวิถีการตลาดของกาแฟในอำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง ในปัจจุบันมีการยกระดับจากการขายเมล็ดกาแฟดิบแบบดั้งเดิม สู่อุตสาหกรรมกาแฟพิเศษ "Specialty Coffee" และการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างเต็มรูปแบบ โดยมีรายละเอียดที่น่าสนใจ ดังนี้

๑. สถานการณ์การตลาดในปัจจุบัน

- แหล่งผลิตสำคัญ: พื้นที่ปลูกหลักอยู่ที่ ตำบลแจ้ซ้อน (บ้านป่าเหมี้ยง, บ้านแม่แจ่ม, บ้านใหม่พัฒนา) ซึ่งมีความสูงกว่า ๑,๐๐๐-๑,๓๐๐ เมตรจากระดับน้ำทะเล เหมาะแก่การปลูก กาแฟอาราบิก้าคุณภาพสูง
- การเติบโตของกลุ่มเกษตรกร: ปัจจุบันมีการรวมกลุ่มเป็น วิสาหกิจชุมชน มากขึ้น เช่น กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์กาแฟดอยปางใหม่ เพื่อสร้างอำนาจต่อรองและการจัดการห่วงโซ่คุณค่าให้ครบวงจร
- การสนับสนุนจากภาครัฐและสถาบันการศึกษา: มีการร่วมมือกับ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง (มทร.ล้านนา) ในการนำนวัตกรรม เช่น เครื่องคั่วกาแฟ และเทคโนโลยีการสกัดเย็น (Cold Brew) เข้ามาช่วยพัฒนาผลิตภัณฑ์
- การเชื่อมโยงกับเอกชน: มีโครงการพัฒนาการปลูกกาแฟอย่างยั่งยืนร่วมกับบริษัทขนาดใหญ่ อย่าง OR (Café Amazon) เพื่อสร้างตลาดที่แน่นอนให้กับเกษตรกรในพื้นที่

๒. วิธีการตลาด (Marketing Approaches)

วิธีการตลาดของเมืองปานเน้นไปที่การสร้างอัตลักษณ์และประสบการณ์ร่วมกับผู้บริโภค:

- การท่องเที่ยวเชิงกาแฟ (Coffee Tourism): การตลาดที่ไม่ได้ขายเพียงแค่กาแฟ แต่ขาย "วิถีชีวิต" เช่น การจัดโปรแกรมชมสวนกาแฟ เรียนรู้การเก็บผลผลิต และการแปรรูปในหมู่บ้านท่องเที่ยว เช่น บ้านป่าเหมี้ยง และบ้านแม่แจ่ม
  - การสร้างแบรนด์เฉพาะถิ่น (Niche Branding): เกิดแบรนด์กาแฟอัตลักษณ์ท้องถิ่นมากมาย ที่คั่วและแปรรูปเอง เช่น ZHAN COFFEE, ขุนเขาคอฟฟี่, และ ไร่กาแฟชีวิน ซึ่งเน้นจุดขายความเป็น Organic และรสชาติที่เป็นเอกลักษณ์จากยอดดอย
  - Soft Power และ Event Marketing: การเข้าร่วมงานระดับจังหวัด เช่น Lampang Coffee Fest เพื่อยกระดับทักษะการคัดเลือกกาแฟ (Coffee Cupping) และประชาสัมพันธ์กาแฟเมืองปานสู่ระดับสากล
  - Digital Presence: การใช้โดเมนภาษาไทย เช่น กาแฟเมืองปาน.ไทย เพื่อสื่อสารกับกลุ่มลูกค้าคนไทยและนักท่องเที่ยวโดยตรง
- แหล่งท่องเที่ยวและร้านกาแฟแนะนำในเมืองปาน
- Paamiang Coffee (ป่าเหมี้ยง คอฟฟี่): ตั้งอยู่ที่บ้านป่าเหมี้ยง ให้บริการกาแฟอาราบิก้าคั่วกับน้ำผึ้งป่า และมีบริการโฮมสเตย์สัมผัสอากาศเย็นตลอดปี
  - ZHAN COFFEE Specialty Cafe: ร้านกาแฟที่มีไร่และกระบวนการแปรรูปเป็นของตัวเอง (Specialty Process)
  - กาแฟ(ลับ) กลางป่าใหญ่ @Chaeson Coffee: เน้นบรรยากาศธรรมชาติและการพักผ่อน กลางหุบเขา

๒) แหล่งรับซื้อผลผลิต/ โรงงานแปรรูป

มีแหล่งรับซื้อ รวม ๓ แห่ง

- อยู่ใน ตำบลแจ้ซ้อน จำนวน ๕ แห่ง
- อยู่ใน ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่เอน จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๑ แห่ง

๑.๗ เกษตรกรและองค์กรเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับสินค้าในพื้นที่

๑) เกษตรกร

มีเกษตรกรผู้ปลูกในอำเภอ จำนวน ๓๕๕ ราย และมีเกษตรกรที่เป็นต้นแบบในพื้นที่ จำนวน ๒ ราย มีความรู้ ความชำนาญ องค์กรความรู้ในเทคโนโลยีการผลิต ที่มีความโดดเด่น ดังนี้

ตารางที่ ๒๘ แสดงเกษตรกรต้นแบบของสินค้าในพื้นที่

ที่	หมู่	ตำบล	ประเภท	องค์ความรู้โดดเด่น
๑	๑	แจ้ซ้อน	การผลิต	การผลิตกาแฟแบบครบวงจร
๒	๑	แจ้ซ้อน	การผลิต	การผลิตกาแฟสายพันธุ์ดี (เปลี่ยนยอดกาแฟพันธุ์ดี)

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองปาน, พ.ศ. ๒๕๖๙)

๒) องค์กรเกษตรกร ดังนี้

ตารางที่ ๒๙ แสดงองค์กรเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับสินค้าในพื้นที่

องค์กรเกษตรกร	จำนวน (แห่ง)	ชื่อกลุ่ม
วิสาหกิจชุมชน	๙	- ผู้ผลิตและแปรรูปกาแฟ อ.เมืองปาน - เมกาแม่ - กลุ่มกาแฟดอยแม่จอก - กาแฟพ่อและสมุนไพร่ได้ร่มเงาไม้ยืนต้นบ้านดอยลังกา - กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์กาแฟดอยปางใหม่ - กลุ่มกาแฟบ้านแม่แจ่ม (เย้า) - กลุ่มกาแฟบ้านหัวเมือง - แม่แจ่มแมคคาเดเมีย&กาแฟ - กลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปกาแฟ

๒. การวิเคราะห์ Supply chain

ตารางที่ ๓๐ แสดงการวิเคราะห์ Supply chain ของสินค้ากาแฟ อำเภอเมืองปาน

		ต้นทาง	กลางทาง	ปลายทาง
มิติพื้นที่	สถานการณ์ปัจจุบัน	- สภาพแวดล้อมเหมาะสมสำหรับการปลูกกาแฟทั้งกาแฟโรบัสตา และกาแฟอาราบิกา - การปลูกกาแฟกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่ ตำบลแจ้ซ้อน และ ตำบลเมืองปาน ซึ่งเป็นเขตภูเขาสูง เป็นฐานการผลิตสำคัญ	- มีการแปรรูปเบื้องต้น Wash/Honey/Dry rocess) โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่เองเพื่อลดต้นทุนการขนส่งผลสด - ได้รับการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช GAP (Good Agricultural Practices)	- การจัดการด้านการตลาดที่ไม่ได้ขยายเพียงแค่กาแฟ แต่ขยาย "วิถีชีวิต" เช่น การจัดโปรแกรมชมสวนกาแฟ เรียนรู้การเก็บผลผลิต และการแปรรูปในหมู่บ้านท่องเที่ยว สร้างรายได้โดยตรงให้เกษตรกรโดยไม่ต้องผ่านคนกลาง
	ปัญหา Pain point	- พันธุ์ที่เกษตรกรใช้ไม่ได้ผ่านการคัดเลือกพันธุ์ ทำให้ได้ผลผลิตที่ไม่สม่ำเสมอ - พื้นที่ส่วนใหญ่ที่ปลูกกาแฟไม่มีเอกสารสิทธิ์ทำให้การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนเข้าไปช่วยเหลือได้ไม่เต็มที่	- ขาดแคลนโรงแปรรูปกาแฟและเครื่องจักรแปรรูปที่ได้มาตรฐาน	- แหล่งผลิตชุมชนท่องเที่ยวยังมีศักยภาพในด้านการรองรับนักท่องเที่ยวในระดับที่ "ควรปรับปรุง" ทั้งในด้านการอำนวยความสะดวกและการเข้าถึงข้อมูล
	แนวทาง/App tech. ที่จะใช้แก้ปัญหา	- ใช้ ระบบ GPS และภาพถ่ายดาวเทียมระบุพิกัดแปลงปลูกเพื่อทำ Zoning กาแฟตามระดับความสูงและสภาพดิน ช่วยในการให้คำแนะนำการใส่ปุ๋ยและจัดการแปลงที่แม่นยำตามสภาพอากาศรายตำบล	- สร้างโรงแปรรูปกาแฟที่ได้มาตรฐานในจุดกึ่งกลางระหว่างหมู่บ้าน - เชื่อมโยงข้อมูลผลผลิตกับพิกัดแปลงปลูก เพื่อสร้างอัตลักษณ์ กาแฟเมืองปานให้เป็นสินค้าที่มีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) หรือกาแฟอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น	- เชื่อมโยงการท่องเที่ยว: พัฒนาเส้นทาง Coffee Trail ในตำบลแจ้ซ้อน โดยใช้แอปพลิเคชันนำทางระบุตำแหน่งแปลงกาแฟและร้านค้ากาแฟ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว
มิติคน	สถานการณ์ปัจจุบัน	- ผู้ปลูกกาแฟในพื้นที่ประกอบด้วยกลุ่มคนท้องถิ่นและกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น ลาหู่ (ในบ้านปางม่วง) และ ม้ง (ในบ้านบ้านใหม่พัฒนา) ซึ่งใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมผสมผสานกับเทคโนโลยีสมัยใหม่	- มีการรวมตัวที่เข้มแข็งในรูปแบบกลุ่มเกษตรกรและวิสาหกิจชุมชน เช่น กลุ่มกาแฟแม่แจ่ม และกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์กาแฟดอยปางใหม่ เพื่อสร้างอำนาจต่อรองและแบ่งปันองค์ความรู้ด้านการแปรรูป	- คนในชุมชนเป็นเจ้าของโฮมสเตย์ และผู้นำเที่ยวเชิงนิเวศ เกิดร้านกาแฟที่ดำเนินงานโดยคนในพื้นที่เองมากขึ้น ซึ่งทำหน้าที่ถ่ายทอด "เรื่องเล่า" (Storytelling) ของกาแฟเมืองปานให้กับนักท่องเที่ยวโดยตรง

มิติสินค้า	ปัญหา Pain point	- เกษตรกรบางส่วนยังขาดความเชี่ยวชาญในการจัดการไร่กาแฟแบบพิเศษ (Specialty Coffee) รวมถึงต้องเผชิญกับภัยคุกคามจากโรคราสนิมกาแฟ และมอดกาแฟ - เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟส่วนใหญ่ยังคงเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งมีข้อจำกัดในการเก็บเกี่ยวผลผลิตบนพื้นที่ลาดชันที่ต้องใช้ความละเอียดสูง	- เกษตรกรรายย่อยในพื้นที่ส่วนใหญ่ยังไม่สามารถแปรรูปจากกาแฟกะลาเป็นกาแฟคั่วได้ด้วยตนเองอย่างครบวงจร	- เกษตรกรยังประสบปัญหาการถูกกดราคา จากคนกลางเมื่อขายเป็นผลสด (Cherry) - ขาดแคลนแรงงานในช่วงฤดูเก็บเกี่ยว เนื่องจากคนรุ่นใหม่บางส่วนยังเคลื่อนย้ายเข้าสู่ภาคบริการในเมือง
	แนวทาง/App tech. ที่จะใช้แก้ปัญหา	- ยกระดับทักษะเกษตรกรเปลี่ยนเกษตรกรจาก "ผู้ปลูก" เป็น "ผู้เชี่ยวชาญ" - ใช้เป็นชุมชนแลกเปลี่ยนความรู้เรื่องโรคพืชและเทคนิคการปลูกกาแฟร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ	- สร้างหลักสูตรระยะสั้นสอนการแปรรูปแบบ Honey หรือ Dry Process และการชิมกาแฟ (Cupping) เพื่อให้คนในพื้นที่ประเมินคุณภาพสินค้าตัวเองได้	- สร้างเกษตรกรคนรุ่นใหม่กลับบ้านมาทำหน้าที่ "Smart Trader" หรือ "Digital Marketer" - ใช้เทคโนโลยีการพยากรณ์อากาศแม่นยำรายแปลงช่วยให้ "คน" วางแผนการเก็บเกี่ยวและจ้างแรงงานได้ตรงเวลา ลดความเสียหายของผลผลิต
	สถานการณ์ปัจจุบัน	- กาแฟเมืองปานส่วนใหญ่ผลิตภายใต้มาตรฐาน GAP (Good Agricultural Practices) โดยเป็นสายพันธุ์ อาราบิกา ๑๐๐% ที่ปลูกในพื้นที่สูงกว่า ๑,๐๐๐-๑,๔๐๐ เมตรจากระดับน้ำทะเล - มีจุดเด่นคือ "กาแฟรักษ์ป่า" ปลูกภายใต้ร่มไม้ใหญ่ร่วมกับพืชอื่น เช่น อาโวคาโด, แมคคาเดเมีย ทำให้เมล็ดกาแฟซึมซับรสชาติจากธรรมชาติ และมีกระบวนการสุกที่ช้ากว่าปกติ ส่งผลให้ได้คุณภาพเมล็ดกาแฟสาร (Green Bean) ที่มีความหนาแน่นและรสชาติซับซ้อน	- มีการพัฒนาผ่านกระบวนการแปรรูปที่หลากหลาย (Process) เช่น Honey Process, Dry/Natural Process และ Wash Process เพื่อตอบสนองโจทย์ตลาดกาแฟพรีเมียมที่ให้ราคาสูงกว่ากาแฟทั่วไป ๕-๑๐% - มีการเปลี่ยนจากเมล็ดดิบมาเป็นสินค้าพร้อมชง เช่น กาแฟดริป (Drip Coffee), เมล็ดกาแฟคั่ว (Roasted Bean)	- สินค้าเน้นการระบุแหล่งที่มาเฉพาะจุด (เช่น กาแฟบ้านแม่แจ่ม, กาแฟบ้านป่าเหมี้ยง) เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพและเรื่องราวของสินค้า (Storytelling)

	ปัญหา Pain point	- สินค้าบางพื้นที่ขาดการยืนยันแหล่งที่มาที่ชัดเจนทำให้ยากต่อการอัปเดตเป็นกาแฟพิเศษ (Specialty Coffee) และเสี่ยงต่อการถูกปลอมปน - มีมอดกาแฟทำให้ผลผลิตที่ได้เกิดความเสียหายไม่สามารถเก็บผลผลิตได้	- กระบวนการหมัก ล้าง และตากในระดับครัวเรือนบางแห่งยังไม่สามารถควบคุมปัจจัยแวดล้อมได้คงที่ ทำให้รสชาติเมล็ดกาแฟมีความไม่แน่นอน - การคัดเกรดเมล็ดกาแฟด้วยสายตาคนมีความคลาดเคลื่อนสูงและใช้เวลานาน	- เกษตรกรยังประสบปัญหาการถูกกดราคา จากคนกลางเมื่อขายเป็นผลสด (Cherry) - กาแฟเสื่อมสภาพเร็วจาก ความชื้นและการจัดเก็บที่ไม่เหมาะสม
	แนวทาง/App tech. ที่จะใช้แก้ปัญหา	- ใช้ระบบ Blockchain และ QR Code ติดบนบรรจุภัณฑ์เพื่อบันทึกข้อมูลตั้งแต่ระดับความสูงของไร่ วันที่เก็บเกี่ยว จนถึงกระบวนการคั่ว - ส่งเสริมองค์ความรู้ด้านการจัดการศัตรูพืช (กาแฟ)	- ใช้เทคโนโลยีมาช่วยวิเคราะห์ขนาด สี และตำหนิของเมล็ดกาแฟสาร (Green Bean) เพื่อแยกเกรดสินค้า	- ติดตั้งเซนเซอร์ IoT ในห้องเก็บเมล็ดกาแฟสารเพื่อตรวจวัดความชื้นและอุณหภูมิ - นำเทคโนโลยีมาใช้เปลี่ยนให้กาแฟเมืองปานจาก "สินค้าเกษตรทั่วไป" กลายเป็น "สินค้าเทคโนโลยีที่มีเรื่องราว" ซึ่งจะดึงดูดกลุ่มลูกค้าพรีเมียมและสร้างรายได้ที่ยั่งยืน

บทที่ ๓

บทสรุปโครงการ/กิจกรรมตามกรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่

๑. แบบสรุปโครงการแบบย่อ (Project Brief) ของทุกโครงการ

ตารางที่ ๓๑ แสดงแบบสรุปโครงการแบบย่อ (Project Brief)

หัวข้อ	รายละเอียด
๑. ชื่อโครงการสำคัญ	โครงการส่งเสริมการปลูกกาแฟเพื่อทดแทนพืชเชิงเดี่ยวและฟื้นฟูป่าต้นน้ำ
๒. ชื่อแผนงาน	โครงการยกระดับเศรษฐกิจชุมชนเมืองปานด้วยกาแฟรักษาป่า
๓. แนวทางการพัฒนา	เกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์
๔. หลักการและเหตุผล	ในพื้นที่อำเภอเมืองปานมีการขยายตัวของการปลูกพืชเชิงเดี่ยว (ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และมันสำปะหลัง) ในพื้นที่สูง โดยมีพื้นที่ปลูกทั้งหมด ประมาณ ๙,๐๙๒ ไร่ ส่งผลให้เกิดการชะล้างพังทลายของหน้าดิน และการใช้สารเคมีจำนวนมาก อีกทั้งยังพบปัญหา ผลผลิตราคาตกต่ำ ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปัญหาโรคและแมลงศัตรูพืช และปัญหาหมอกควันจากการเผาเศษวัสดุการเกษตร ในปัจจุบันเกษตรกรบางรายได้มีการปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มาปลูกไม้ผลเศรษฐกิจทดแทน เพื่อให้มีอาชีพและมีรายได้อย่างมั่นคง กาแฟเป็นพืชที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้า การเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรให้เกษตรกรในพื้นที่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ประกอบกับอำเภอเมืองปานเป็นพื้นที่มีสภาพภูมิอากาศและสภาพแวดล้อมเหมาะสมกับการปลูกกาแฟ อีกทั้งกาแฟยังเป็นพืชที่ต้องการร่มเงา (Shade-grown coffee) จึงเป็นทางเลือกที่เหมาะสมในการจูงใจให้เกษตรกรหยุดการแผ้วถางป่า และหันมาปลูกต้นไม้ควบคู่ไปกับพืชเศรษฐกิจที่ให้รายได้สูงและยั่งยืนกว่า เพื่อเป็นการส่งเสริมการปลูกพืชดังกล่าว เป็นทางเลือกให้เกษตรกร ที่จะลดความเสี่ยงด้านราคาผลผลิต ลดปัญหาผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลังล้นตลาด ราคาตกต่ำ ปัญหาการบุกรุกทำลายป่าต้นน้ำ นอกจากนี้ยังเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้กับผืนป่าอำเภอเมืองปานได้อย่างถาวรและเป็นพืชทางเลือกใหม่ให้เกษตรกรจึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนา และส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกกาแฟทดแทนพืชเชิงเดี่ยวและฟื้นฟูป่าต้นน้ำ เพื่อให้เกษตรกรผู้ปลูกมีรายได้มั่นคงและมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น ตลอดจนทำให้สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศวิทยาป่าไม้ดีขึ้น
๕. วัตถุประสงค์ของโครงการ	๑. เพื่อลดพื้นที่การปลูกพืชเชิงเดี่ยวและเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเขตป่าต้นน้ำอำเภอเมืองปาน ๒. เพื่อปรับเปลี่ยนแนวคิดของเกษตรกรให้ปลูกพืชศักยภาพด้านการตลาด และลดความเสี่ยงด้านราคาจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ๓. เพื่อสร้างรายได้แก่เกษตรกรอย่างต่อเนื่องและเป็นพืชทางเลือกแก่เกษตรกร
๖. ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย	เกษตรกร จำนวน ๕๐ ราย ได้รับการส่งเสริมการปลูกกาแฟเพื่อทดแทนพืชเชิงเดี่ยวและฟื้นฟูป่าต้นน้ำ
๗. พื้นที่เป้าหมาย	เกษตรกรที่ปลูกพืชเชิงเดี่ยวในพื้นที่ ต.แจ้ซ้อน, ต.เมืองปาน และพื้นที่ใกล้เคียง จำนวน ๕๐ ครัวเรือน

๘. กิจกรรมหลัก	ระบุแนวทางและวิธีการดำเนินงานที่เป็นกิจกรรมหลักที่ส่งผลให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์
๘.๑ กิจกรรมหลักที่ ๑ งบประมาณ ผู้รับผิดชอบ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	อบรมถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีการผลิตกาแฟคุณภาพ และศึกษาดูงาน ๖๓,๖๐๐ บาท สำนักงานเกษตรจังหวัดลำปาง สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองปาน
๘.๒ กิจกรรมหลักที่ ๒ งบประมาณ ผู้รับผิดชอบ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	ส่งเสริมเกษตรกรต้นแบบปลูกกาแฟทดแทนการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ๒๒๐,๐๐๐ บาท สำนักงานเกษตรจังหวัดลำปาง สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองปาน
๘.๓ กิจกรรมหลักที่ ๓ งบประมาณ ผู้รับผิดชอบ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	ติดตามประสานงาน ประเมินผล การดำเนินงาน ๑๕,๐๐๐ บาท สำนักงานเกษตรจังหวัดลำปาง สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองปาน
๙. หน่วยงานดำเนินการ	สำนักงานเกษตรจังหวัดลำปาง
๑๐. ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ	ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙
๑๑. งบประมาณ	๒๙๘,๖๐๐ บาท
๑๒. ผลผลิต (Output)	เกษตรกร จำนวน ๕๐ ราย ได้รับการส่งเสริมการปลูกกาแฟเพื่อทดแทนพืชเชิงเดี่ยวและฟื้นฟูป่าต้นน้ำ
๑๓. ผลลัพธ์จากการดำเนินโครงการ (Outcome)	๑. เกิดการขยายผลสู่เกษตรกรข้างเคียงและเป็นต้นแบบการเรียนรู้การปลูกกาแฟสู่หมู่บ้านข้างเคียงได้ ๒. เกิดการรวมกลุ่มการผลิตการตลาด มีการบริหารจัดการด้านการผลิตรายการตลาดร่วมกัน สร้างองค์กรเกษตรกรในชุมชนที่เข้มแข็ง

หมายเหตุ : ถ้ามีมากกว่า ๑ โครงการ สามารถเพิ่มตารางได้

๒. สรุปโครงการ/กิจกรรมตามกรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่

ตารางที่ ๓๒ แสดงสรุปโครงการ/กิจกรรมตามกรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่

โครงการ (Project)	ปัจจัยขาเข้า (Input)	กิจกรรม/กระบวนการ (Activities)	ผลการดำเนินกิจกรรม			แหล่ง งบประมาณ	ปีที่ ดำเนินการ
			ผลผลิต (Output) (เห็นผลทันทีหรือภายใน ๑ ปี)	ผลลัพธ์ (Outcome) (เห็นผลภายใน ๒ ปี)	ผลกระทบ (Impact) (เห็นผลภายใน ๓ - ๕ ปี)		
ส่งเสริมการปลูกกาแฟเพื่อทดแทนพืชเชิงเดี่ยวและฟื้นฟูป่าต้นน้ำ	ส่งเสริมและสนับสนุนต้นกล้ากาแฟและไม้พี่เลี้ยง	ส่งเสริมการปลูกกาแฟเพื่อทดแทนพืชเชิงเดี่ยว	พื้นที่ปลูกพืชเชิงเดี่ยวลดลงอย่างน้อย ๑๐๐ ไร่	เพิ่มพื้นที่สีเขียวในเขตป่าต้นน้ำอำเภอเมืองปาน	รายได้เฉลี่ยต่อไร่ของเกษตรกรเพิ่มขึ้น ๑.๕ - ๒ เท่า	จังหวัดลำปาง, สำนักงานเกษตรจังหวัดลำปาง, สำนักงานเกษตรอำเภอวังเหนือ, องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น	๒๕๖๙

บรรณานุกรม

- กรมพัฒนาที่ดิน. ๒๕๕๔. คู่มือ คำแนะนำการใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์อย่างมีประสิทธิภาพ ตามค่าวิเคราะห์ดิน
สำหรับการปลูกพืชเศรษฐกิจ รายตำบล อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง. กรุงเทพมหานคร.
- ระบบสารสนเทศ กรมพัฒนาที่ดิน. ๒๕๖๔. ระบบแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกออนไลน์.
สืบค้น ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕. จาก <http://agri-map-online.moac.go.th/>.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมส่งเสริมการเกษตร. ๒๕๖๘. รายงานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง. สืบค้น
๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕. จาก <http://farmer.doae.go.th/farmer/index/index๑>.